

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Azərbaycanda
dərmanlar
ucuzlaşacaq -
qərar
yazısı səh.15-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 16-18 sentyabr 2023-cü il Şənbə № 165 (8301) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**ABŞ Senatında anti-Azərbaycan
dinləmələri - Bakıdan sərt reaksiyalar**

"Yuri Kimin sərəsəm
iddiaları bir daha
sübut edir ki..."

yazısı səh.3-də

**Gün 19: "Qızıl Aypara"
maşınları Pənahəli xanın
şəhərinə nə vaxt yetişəcək?**

yazısı səh.3-də

**Qarabağdakı yeni rus
komandan sələfinin səhvini
düzəltdi - hələ neçəsi qalır**

yazısı səh.7-də

**Tehrandan Bakıya növbəti
vəd - İran səfirliyimiz açılır?**

yazısı səh.7-də

**Ermənistanın boş çıxan Kərki
kələyi - Azərbaycanın növbəti uğuru**

yazısı səh.5-də

**Vardanyanın Qarabağda xərcələdiyi
pullar batacaq - Paşinyan
xuntaçılara maliyyəni kəsir?**

yazısı səh.11-də

**Sülhə aparan ən qısa yol:
Ağdam yolu - oktyabrda "beşli
format" baş tutacaqmı?**

yazısı səh.9-də

**Məhərrəmlik bitdi, toylar
başladı - 2 ayda dəyişən
menyu qiymətləri**

yazısı səh.13-də

**İndi də şaurma xəbərdarlığı: yeyək,
yeməyək? - Diyetoloqlar deyir ki...**

yazısı səh.15-də

**Bilik Günü vahid məktəbli
forması problemi -
Əməkdaşımızın reportaj qeydləri**

yazısı səh.4-də

QARABAĞA YENİ "MİNSK QURUPU" TƏLƏSİ - BAKI BU OYUNU DA POZACAQ!

Rusiya Qafqazdan gedir, amma...;
Ermənistanın tək seçimi qaldı - Bakı-Ankara;
analitiklərdən ilginclər şərh və təxminlər

yazısı səh.8-də

İki türk dövlətinin şok Zəngəzur planı: dəhlizə əsas əngəl belə götürüləcək

Erməni qafqazşünasa görə, Bakı və Ankaranın koridor üzərində
nəzarəti Qərbin planlarına uyğundur deyər proses irəliləyəcək;
dəhlizin tezliklə açılacağı anons edildi

yazısı səh.6-də

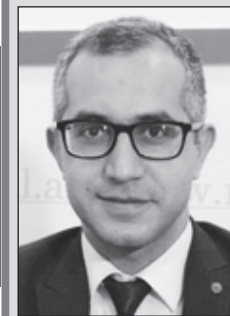
**Fərid
Səfərli üçün
azadlıq yolu
göründü**

yazısı səh.11-də

**Paşinyan
Azərbaycanı
haqlı çıxardı -
sözdən işə nə
vaxt keçəcək?**

yazısı səh.5-də

**Kamran Əsədov:
"Kişi
müəllimlərimizin
azlığı təhsilimizə
təhdid,
genefondumuza
təhlükədir"**

yazısı səh.13-də

Paşinyanla şəkli olan rusiyalı bloggerin arvadı İrəvanda ölü tapıldı

İrəvanda meyiti aşkarlanan, ilkin versiyaya görə, intihar edən qadının blogger Aleksey Romanovun həyat yoldaşı Yana Nikolaevna Zelenskaya olduğu bildirilir.

Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, onun meyiti hamamda tapılıb.

Qeyd olunur ki, qadının əri Aleksey Romanov Xabarovskdan olan keçmiş aparıcı və jurnalistdir. 2016-cı ildə ailəsi ilə birlikdə Rusiyanı tərk etməyə məcbur olub və Gürcüstanda məskunlaşıb. Bloqerinin fikrincə, buna səbəb hakimiyyət tərəfindən təzyiqlər olub. Lakin 2019-cu ildə Romanov Rusiyaya qayıdıb.

Aleksey Romanov Rusiyaya qayıtmazdan əvvəl Ermənistanda da olub. Xüsusilə, o, 2018-ci ilin aprelində - məxməri inqilab günlərində İrəvanda olub. Blogger inqilabi nümayişlərin videolarını bloqunda yerləşdirib. Romanov hətta Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanla da şəkil çəkdirib və bu şəkli dərc edib. Üstəlik, Rusiyada həbs olunanda üzərində "Duxov" yazısı olan köynək olub.

Erməni mediası bildirib ki, Ermənistan Daxili İşlər Nazirliyi Polisinin Əməliyyat İdarəetmə Mərkəzinə təcili yardımdan zəng daxil olub ki, çağırışla gələn həkimlər briqadası mənzillərdən birinə gedib. Tpaqriçneri küçəsində yerləşən binada qadın meyiti tapılıb. Bu faktla bağlı cinayət işi başlanıb.

Bu gün hava necə olacaq?

Sentyabrın 16-da Bakıda yağış yağacaq, külək əsəcək.

Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Gecəyə doğru bəzi yerlərdə yağış yağacağı ehtimalı var. Gecə və səhər bəzi yerlərdə zəif duman olacaq. Şimal-qərb küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 17-21° isti, gündüz 22-26° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 763 mm civə sütunu olacaq. Nisbi rütubət 55-65 % olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi, lakin gündüz bəzi yerlərdə yağış yağacağı gözlənilir. Gecə və səhər bəzi rayonlarda duman olacaq. Mülayim şərq küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 15-19° isti, gündüz 23-28° isti, dağlarda gecə 3-7° isti, gündüz 7-12° isti olacaq.

"İrəvan Azərbaycana başqa yol qoymur" - Bakının səbri tükəndi

Ermənistan müharibə ritorikasını davam etdirərkən regionda hərbi-siyasi vəziyyət daha da gərginləşir. Azərbaycanla sərhəddə canlı qüvvə və texnika toplayan düşmən ölkə müxtəlif istiqamətlərdə mövqelərimizi atəşə tutur. Eyni zamanda, Qarabağdakı qeyri-qanuni erməni silahlı birləşmələri də fəalllaşıb.

Məsələ ilə bağlı Konkret.az-ın suallarını cavablandıran hərbi ekspert Ədalət Verdiyev bildirib ki, hərbi əməliyyatların keçirilməsi Azərbaycanın prioriteti olmasa da, əks tərəfin fəaliyyətləri Azərbaycana digər çıxış yolu qoymur: "Azərbaycan-Ermənistan şərti sərhədində və rusların müvəqqəti məsuliyyət zo-

nasında gərginlik maksimum həddədir. Buna əsas səbəb erməni silahlıların ərazimizdən çıxarılması, onların ciddi hərbi təxribatlara yol verməsi, eyni zamanda da Ermənistan ordusunun sərhəddə atəşkəsi mütləq olaraq pozmasıdır. Qarşı tərəf gərginliyi artırmaqda maraqlı görünür. Əgər işğalçı ölkə fəaliy-

yətində dəyişiklik etməzsə, silahlı toqquşmalar qaçılmaz olacaq.

Azərbaycanın isə səbri tükənib. Xankəndi və Xocalı sakinləri doğma yurd-yuvalarına qayıtmaları üçün müraciət də ediblər. Azərbaycan dövləti də bu müraciəti və ərazidə baş verən prosesləri nəzərə alaraq yəqin ki, növbəti erməni silahlıların təxribatına səmərəli effektiv, kifayət qədər adekvat cavab verəcək. Rusların müvəqqəti nəzarətində olan ərazilərin böyük bir hissəsi silahlılardan təmizlənəcək".

Azərbaycanda icra başçısı məhkəməyə gətirildi

Sabunçu rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Adil Vəliyev məhkəməyə gətirilib.

Məlumatla görə, Adil Vəliyev Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində ifadə verib.

İcra başçısı "Xural tv" internet kanalının təsisçisi Əvəz Zeynallının barəsində olan cinayət işi üzrə şahid qismində iştirak edib.

A.Vəliyev ifadəsində Sabunçu rayonu ərazisində qanunsuz tikili aparılmasına icazə verdiyini etiraf edib.

Xatırladaq ki, Adil Vəliyev Sabunçu rayonu, Sabunçu qəsəbəsində Dövlət Neft Şirkətinə məxsus ərazidə vətəndaş Ruslan Vəliyevin qanunsuz sahibkarlıq subyekti olan market tikintisinə şərait yaradıb. Qanunsuz tikili sökülsə də, Əvəz Zeynallının xahişindən sonra Adil Vəliyev həmin obyektin tikilməsinə şərait yaradıb. //News24.az

COVID-19-un yeni ştamı ilə bağlı HƏYƏCAN TƏBİLİ - Yoluxma arta bilər

Türkiyədə COVID-19-un yeni ştamı olan "Eris"lə bağlı həyəcən təbili çalır, yoluxmanın artacağı gözlənilir.

Bu barədə "Haber Global" məlumat yayıb.

Bildirilib ki, "Eris" ştamı dünyanın 52 ölkəsindən, o cümlədən Fransa və Britaniyadan sonra Türkiyəyə də çatıb. Mütəxəssislərin fikrincə, yaxın gələcəkdə statistikada ciddi artım müşahidə oluna bilər. Buna səbəb kimi məktəblərin açılması, yay tətilinin başa çatması və havaların soyuması göstərilir. Həkimlər xüsusilə ictimai nəqliyyatda tibbi maskadan istifadəni tövsiyə edirlər.

Altınbaş Universitetinin professoru Şevket Özkaya vurğulayıb ki, yoluxmanın əsas əlaməti daddırmə, iyibilmə qabiliyyətinin itməsi və səsin batmasıdır.

Xatırladaq ki, Türkiyənin səhiyyə naziri Fəxrəddin Qoca ölkə ərazisində "Eris"ə 9 yoluxma faktının qeydə alındığını açıqlayıb. (Report)

Həyat üçün TƏHLÜKƏ: bu cihazları uzatma kabelinə QƏTIYYƏN QOŞMAYIN

Hər evdə uzatma kabelləri var, çünki heç vaxt kifayət elektrik yuvası olmur. Bundan əlavə, cihazların çoxu ən yaxın çıxışa çatmaq üçün kifayət qədər kabel uzunluğuna malik olurlar.

Gundem.az xəbər verir ki, bu barədə "Remontdom" "Zen" kanalı yazır

Kanal qeyd edir ki, uzatma kabelinə tamamilə qoşula bilməyən cihazlar var.

Məsələn, dondurucular və soyuducular. Bunlar böyük miqdarda enerji sərfiyyatı tələb edən daimi işləyən qurğulardır.

Paltaryuyan maşını da uzatma kabeli ilə birlikdə istifadə etmək qəti qadağandır. Bu hətta təlimatlarda da qeyd olunub.

Bundan əlavə, qadağan olunmuş cihazların siyahısına multibişirici, toster, saç fəni, ütü və mikrodalğalı soba daxildir.

Uzatma kabeli şarj cihazları, stolüstü lampalar və notbuklar üçün qorxmada istifadə edilə bilər.

ŞAD XƏBƏR: Bu dövlət rüsumları ləğv edilir

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən hüquqi və fiziki şəxslərə arxiv arayışlarının, arxiv sənədlərindən çıxarışların, arxiv sənədlərinin təsdiq olunmuş surətlərinin sürətləndirilmiş qaydada verilməsinə görə tutulan dövlət rüsumlarının ləğv edilir.

Musavat.com xəbər verir ki, bu, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan "Dövlət rüsumu haqqında" qanuna təklif edilən dəyişiklikdə əksini tapıb.

Belə ki, hüquqi şəxslərə arxiv arayışlarının, arxiv sənədlərindən çıxarışların, arxiv sənədlərinin təsdiq olunmuş surətlərinin 3 iş günü müddətində verilməsinə görə 20 manat, 5 iş günü müddətində verilməsinə görə 10 manat, fiziki şəxslərə arxiv arayışlarının, arxiv sənədlərindən çıxarışların, arxiv sənədlərinin təsdiq olunmuş surətlərinin 3 iş günü müddətində verilməsinə görə 10 manat, 5 iş günü müddətində verilməsinə görə 5 manat dövlət rüsumu tutulub.

Qeyd edək ki, "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 29 iyun tarixli 574-VIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 27 iyul tarixli 168 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 18 avqust tarixli 1812 nömrəli Fərmanının 2.1.2-ci və 2.1.3.-cü yarımbəndlərinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti 31 iyul 2023-cü ildə "Ödənişli arxiv xidmətlərinin siyahısının və onların göstərilməsinə görə xidmət haqlarının məbləği"nin təsdiq edilməsi haqqında 251 №-li və "Dövlət arxiv xidməti işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və dövlət arxiv xidmətinin maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin hesabına köçürülən vəsaitdən istifadə Qaydası"nın təsdiq edilməsi barədə 252 №-li qərarlar qəbul edib.

Bundan sonra müvafiq icra hakimiyyəti orqanı hüquqi və fiziki şəxslərə ödənişli arxiv xidmətlərini təsdiq olunmuş siyahı və xidmət haqları məbləği müqabilində göstərəcək.

“Biz çalışırıq ki, Ermənistan Rusiyaya qarşı bizim partnyorumuz olmaqla bağlı real qərar qəbul etsin”.

Bu sözləri sentyabrın 14-də ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə müavini vəzifəsini icra edən Yuri Kim ABŞ Senatının Xarici Əlaqələr Komitəsində Qarabağdakı vəziyyətlə bağlı dinləmələr zamanı senator Pat Rikettsin sualına cavab verərək deyib.

“SSRİ-nin dağılmasından sonra Ermənistan Rusiyanın təhlükəsizlik sahəsində mühüm tərəfdaşına çevrildi, burada Rusiyanın hərbi bazası yerləşir. Ermənistan KTMT-nin də üzvüdür və əsasən Rusiyanın Dağlıq Qarabağın təhlükəsizliyində oynadığı rola görə Rusiya ilə münasibətlərinə böyük önəm verir. Lakin Rusiyanın 2020-ci il münafiqəsinə qarışmaq istəmədiyini nəzərə alsaq, Ermənistanın Rusiya ilə uzunmüddətli tərəfdaşlığına şübhə etməyə başladığı və Qərbə meyli etdiyi görünür. Bu ayın əvvəlində Ermənistanın baş naziri bildirib ki, Rusiyaya olan ümidlər tam olaraq özünü doğrultmur. Məsələ ondadır ki, Rusiyanın öz ordusunu silahlandırmaq problemi var. Ermənistanın baş nazirinin sözlərinə görə, təhlükəsizlik məsələlərində bir tərəfdaşa güvənmək strateji səhvdir. Bundan sonra Ermənistan ilk dəfə olaraq Ukraynaya humanitar yardım göndərdi. Bu həftə Ermənistanda erməni-amerikan hərbi təlimləri başlayıb. Bu, Kreml üçün açıq-aşkar və həyəcanverici dəyişiklikdir. Ermənistanın son hərəkətləri Rusiyadan daimi dönüşüdürmü? Yoxsa Moskvanı Dağlıq Qarabağa daha çox qarışmağa sövq etməyə çalışır?” - Riketts soruşub.

Buna cavab olaraq Kim deyib: “2022-ci ilin fevralından sonra Rusiya ilə qonşu olan bütün ölkələr “gözləri açıq yatırlar”, bu təbiidir. Hər kəs Rusiyanın qonşularının suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə sayğısızlığının belə açıq təzahürünü görür və rus qoşunlarının öz ölkələrinin ərazilərinə dəvət edilməsi, torpaqlarında rus hərbi mövcudluğuna icazə verilməsi və yeganə enerji təchizatçısı kimi Rusiyaya güvənmək məsələsinə şübhə etməyə başlayır. Bu, bizə bu ölkələrlə əlaqələri inkişaf etdirmək imkanı ve-

rir. Qoşunlarımız ilk dəfə iki tərəfli təlimlər keçirmək üçün Ermənistandadır və biz bu vəziyyətdən istifadə etməyə davam edəcəyik”.

Sualına cavab almayan Riketts növbəti dəfə soruşub: “Ermənistan Rusiyanı

həmçinin Azərbaycanın mümkün antiterror əməliyyatına işarə vuraraq deyib: “Biz Qarabağ xalqına qarşı heç bir əməliyyata və hücumla dözməyəcəyik, bu çox aydındır”.

BAXCP sədrinin müavi-

lərlə insanın ölümünə səbəb olan müharibəyə görə, ən böyük məsuliyyət Birləşmiş Ştatların üzərinə düşür. Nüvə silahından imtina qarşılığında Ukraynanın ərazi bütövlüyünə təminat verən ABŞ-in öz iddialarının arxa-

ABŞ Senatında anti-Azərbaycan

dinləmələri - Bakıdan sərt reaksiyalar

Elçin Mirzəbəyli: “Yuri Kimin sərsəm iddiaları bir daha sübut edir ki...”

Asif Nərimanlı: “Azərbaycan separatçılara qarşı əməliyyat başlasa, Vaşinqton, eləcə də...”

Dağlıq Qarabağda fəallaşmağa sövq etmək istəyir, yoxsa doğrudan da Rusiyadan qopmaq istəyir?”

“Bu barədə danışmaq hələ tezdir. Amma bu o demək deyil ki, biz vəziyyəti istədiyimiz nöqtəyə çatdırmağa çalışmamalıyıq. Və bu baxış bizim tərəfdaşımız olmaq üçün real qərardır. Ancaq buna nail olmaq üçün biz orada olmalıyıq. Ona görə də bizim Ermənistanla tərəfdaşlığımız vacibdir”, - deyər Dövlət Departamentinin sözçüsü cavab verib.

“Ermənistanın iqtisadi, hərbi və digər aspektlərdə Rusiyadan asılılığını nəzərə alsaq, Ermənistanın Qərbə doğru hərəkətini davam etdirəcəyi təqdirdə Rusiyanın məcburetmə tədbirlərinə əl atacağı ilə bağlı hər hansı narahatlıq varmı?” - senator sual edib.

“Putin və Rusiya sübut etdi ki, onların iradəsinə təbə olmayan hər kəsə qarşı çox qisasçıdırlar. Bəli, biz bu məsələdə çox ayıq-sayıqlıq. Biz hadisələri diqqətlə izləməli, Ermənistanla həm onun inkişafı, həm də müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində məqbul olan dəstəyi artırmalıyıq ki, Ermənistan istədiyi dönüşü etsin”, - diplomat bildirib.

Departament rəsmisi

ni, politoloq Elçin Mirzəbəyli bu fikirləri əslində ABŞ-in çırpıntıları kimi qəbul edir: “ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə müavini vəzifəsini icra edən Yuri Kimin ABŞ Senatının Xarici Əlaqələr Komitəsində səsləndirdiyi fikirlər çoxqütblü dünya reallığını qəbul edə bilməyən Ağ Evin aqressiv çırpıntılardır. Yuri Kimin sərsəm iddiaları bir daha sübuta yetirir ki, Vaşinqton bütün dünyada qorxu və xof üzərində qurulan hegemonluğunun itirilməsi ilə barışa bilmir və ən müxtəlif istiqamətlərdə süni qarşıdurmalar yaratmaqla, ABŞ-la geosiyasi qarşıdurma vəziyyətində olan global və regional güc mərkəzlərinin qüvvələrini parçalama, diqqətlərini əsas hədəflərindən yayındırmaq istəyir. Birləşmiş Ştatlar, artıq bir neçə istiqamətdə mövqelərini sürətlə itirməkdədir. Vaşinqtonun Ermənistanla bağlı hazırda Yuri Kimin iddialarında özünü büruzə verən tərribat planları hər zaman olub və Senatda səsləndirilən fikirlər yeni deyil.

Lakin Ağ Ev SSRİ-nin süqutundan sonra, Rusiya və postsovet məkanı ilə bağlı hesablamalarında yağıldığı kimi indi də yanılır. Bu gün Ukrayna ərazisində cərəyan edən və yüzmin-

sində necə dayandığı göz qabağındadır. Ermənistanın baş nazirindən iqtibas gətirən Ağ Ev təmsilçisi, çox yaxşı olardı ki, ilk növbədə Vaşinqtonun Ukrayna da daxil olmaqla, heç bir vədinin arxasında dayana bilmədiyini ifadə edən tarixi faktlara diqqət yetirsin”.

Siyasi analitik Asif Nərimanlı Yuri Kimin fikirlərinə olan cavabı xüsusi diqqət çəkir: “O, bildirir ki, “biz “Qarabağ xalqı”na qarşı heç bir əməliyyata və hücumla dözməyəcəyik, bu çox aydındır”. Birincisi, “Qarabağ xalqı” yoxdur, Qarabağda erməni əhalisi var. Yuri Kimin fikirlərini ABŞ-in Cənubi Qafqaz siyasətində son günlər anti-Rusiya mövqeyini gücləndirən Ermənistanla ağırlıq verməsindən irəli gələn mövqe hesab etmək olar.

İkincisi, Azərbaycan Qarabağdakı erməni əhalisinə yox, separatçılara və qanunsuz silahlı dəstələrə qarşı əməliyyat keçirə bilər: bu, artıq qaçılmaz prosesdir və olmayacağı müddətdə problem həllini tapmayacaq, o baxımdan, alternativ yol qalmayıb.

Üçüncüsü, “dözməyib, nə edə biləcəkləri” maraqlıdır: Azərbaycana qarşı bəyanat verməkdən başqa heç nə etməyəcəklər, çünki Vaşinqton İrəvana rəğmə, Ankara faktorunu və Bakı ilə münasibətləri kənara qoymayacaq. Azərbaycan separatçılara qarşı əməliyyat başlasa, Vaşinqton, eləcə də digər mərkəzlər eyni tipli bəyanatlar, açıqlamalar verəcək, lakin praktiki müstəvidə nəticəyə təsir edə biləcək addım atacağıları gözləntisi azdır”.

□ Cavanşir ABBASLI, “Yeni Müsavat”

Ceyhun Mirzəyev

Gün 19: “Qızıl Aypara” maşınları Pənahəli xanın şəhərinə nə vaxt yetişəcək?

Qurumun baş katibi: “Biz bura geri dönmək üçün gəlməmişik...”

Avqustun 29-dan Azərbaycan “Qızıl Aypara” Cəmiyyətinə məxsus, Qarabağdakı erməni sakinlər üçün nəzərdə tutulmuş unla dolu yük maşınları hələ də Ağdam yolunda gözləyir. Bəs maşınlar Pənahəli xanın şəhərinə nə vaxt yetişəcək?

Qızıl Aypara Cəmiyyətinin (AzQAC) baş katibi Ceyhun Mirzəyev son vəziyyətlə bağlı qəzetimizin suallarını cavablandırır:

- *Ceyhun bəy, yük maşınları hələ də Ağdam yolunda gözləyir. Hazırda vəziyyət necədir?*

- Biz avqustun 29-dan burdayıq. İşçi heyət ilə birgə çadırlarda gözləyirik. Rus blok-postunun yanında yerləşmişik. Bütün lazımı proseduralar həyata keçirilib, danışıqlar aparılıb. Hələ ki, cavab yoxdur.

- *Yük maşınlarının geri dönüşü mümkündürmü?*

- Biz bura geri dönmək üçün gəlməmişik. AzQAC ermənilərə unu çatdırmaq üçün burdadır.

- *Qızıl Aypara Cəmiyyəti əməkdaşlarının rotasiyası həyata keçirilməyib?*

- Əvvəlki günlərdə həyata keçirilirdi. Amma hazırda baş katib kimi əməliyyata mən rəhbərlik edəmə, müavin Elşən Səlimzadə də burdadır. Yaxın rayonların sədrləri, köməkliləri gəlirlər. Hazırda 4 nəfərlik. Ehtiyac olsa, 15-20 nəfər cəlb etmək olar. Əməliyyat olmadığına görə əlavə əməkdaşlara ehtiyac yoxdur.

- *Sizcə, yük maşınları Ağdam yolunda nə qədər qalacaq?*

- Bu barədə dəqiq məlumat vermək çətindir. Rusiya sülhməramlıları ilə danışıq olub. Unların keyfiyyət sertifikatı təqdim olunub. Hər hansı cavab olmadığı üçün yeni təmasa ehtiyac yaranmayıb.

- *Yaxın günlərdə başqa məhsulların göndərilməsi ehtimalı varmı?*

- Bunun üçün AzQAC Xankəndidə monitorinq aparmalı, insanların ehtiyacları qiymətləndirilməlidir. Hər ailəyə görə ehtiyac dəyişir. Çoxuşaqlı ailələr, yataq xəstələri və b. görə meyarlar fərqi. Undan isə çörək hazırlamaq olar ki, onu hər kəs yeyə bilər. Yeni un təhlükəsiz məhsuldur, həm də kütləvi istifadə üçün yararlıdır.

- *AzQAC-a Xankəndidə yaşayan əhalinin sayı barədə məlumat verilibmi? Monitorinq aparmaq imkanı yaranarsa, neçə əməkdaş cəlb edəcəksiniz?*

- Bizdə bu haqda informasiya yoxdur. Humanitar missiyanı həyata keçirmək üçün qanunvericilik çərçivəsində mümkün olan bütün tədbirləri həyata keçirməyə hazırıq.

- *Qanunvericiliyə görə, humanitar yükün qəbul edilməyəcəyi təqdirdə geri qaytarılması yaxud qalma müddəti ilə bağlı məhdudiyyət varmı?*

- Xeyr, bununla bağlı hər hansı məhdudiyyət yoxdur.

- *Son açıqlamanızda bildirmisiniz ki, Rusiya Qırmızı Xaç Cəmiyyətinin əməkdaşları Xankəndidən döndükdən sonra onlarla ətraflı söhbət etmək imkanı olacaq və bu barədə ətraflı məlumat verəcək. Belə bir söhbət baş tutdu mu?*

- Xeyr. Əgər onların Xankəndi əhalisi ilə təması olsa idi, bizim də danışıq üçün mövzumuz olardı. Rusiya Qızıl Xaç Cəmiyyətinin əməkdaşları Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonundakı erməniəsilli sakinlərə göndərdiyi ərzaq və qeyri-ərzaq məhsulları Xankəndidə müvafiq anbara boşaldılıb, Ağdam-Xankəndi yolu ilə Ağdama qayıdıb, daha sonra ölkələrinə yola düşüblər.

Xatırladaq ki, avqustun 21-də Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti İdarəetmə Şurasının qərarına uyğun olaraq bəyanat imzalanıb. Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin prezidenti Novruz Aslan jurnalistlərə açıqlamasında deyib ki, ilkin mərhələ üçün 40 ton un məmulatları göndərilir. Gələcəkdə qiymətləndirmə prosesini həyata keçirmək mümkün olsa, onların digər ehtiyacı olduğu ləvazimatları da çatdırıla bilər.

□ Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Müsavat”

Dünəndən Azərbaycanda bütün orta və ali məktəblərdə dərslərə start verildi. Statistik məlumata görə, 2023-2024-cü tədris ilində ölkəmizin ümumi təhsil müəssisələrində ümumilikdə 1 milyon 612 min 294 şagird təhsil alacaq. Bu il respublikada məktəblərin I sinfində 135 min 418, IX sinfində 152 min 536, XI sinfində isə 103 min 72 şagirdin təhsil alacağı proqnozlaşdırılır.

Məlum olduğu kimi, builki tədris ilindən ölkənin ümumtəhsil müəssisələrində yeni məktəbli formaları tətbiq edilib. Nazirlər Kabinetinin qərarında qeyd olunur ki, məktəblər üçün forma 4 rəngdə nəzərdə tutulub; tünd-göy, tünd-boz, qəhvəyi-yaşıl (xaki), tünd-qəhvəyi rəngli şalvar və əteklər, ağ, mavi, "bej" rəngli köynəklər.

Bəs məktəblərdə Bilik Günü necə qeyd edildi? Şagirdlər yeni vahid məktəbli formasına nə dərəcədə riayət edir?

"Yeni Müsavat"-ın əməkdaşı kimi məsələni daha yaxından müşahidə etmək üçün paytaxtın bir neçə məktəbinə baş çəkdi. İlk olaraq yolumuzu paytaxtın 214 sayılı məktəbindən saldıq. Adətli üzrə məktəbdə açılış mərasimi Azərbaycanın dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başladı. Daha sonra məktəbin direktoru şagirdləri salamlayaraq, onlara yeni dərs ilində uğurlar arzuladı. Şagirdlərə gəldikdə, hər zamankı kimi xüsusilə məktəbə ilk qədəm qoyan birinci sinif şagirdlərinin həyəcanlı, valideynlərinin isə çox böyük sevincli olduğu müşahidə olunurdu.

Əllərində çiçək dəstələri, şarlar tutan birincilər arasında parta arxasında əyləşməyə tələsən də, qəmgin baxışlarla valideynlərinin yanından çəkilmək istəməyənlər də var idi.

Amma sinfə getməmək üçün ağlayan birincilərə rast gəlmədik. Bu çox güman ki, ondan irəli gəlir ki, artıq bir neçə ildir orta ümumtəhsil məktəblərinin nəzdində məktəbə-hazırlıq qrupları fəaliyyət göstərir. Bu uşaq bağçalarından fərqli bir sistemi özündə əks etdirir. Belə ki, məktəbəqədər hazırlıq və uşaq bağçalarındakı məktəbəqədər qruplar tamamilə fərqlidir. Məktəbəqədər hazırlıq qruplarında uşaqlar məktəbə həm fiziki, həm də psixoloji olaraq hazırlaşdırılır, onlarda ilkin bilik və bacarıqları formalaşdırılır. Nəticədə birinci sinfə qədəm qoyan şagird artıq sinifdə necə davranmaq lazım olduğunu bilir, dərs mühitindən, müəyyən saat ərzində valideynlərindən kənar qalmaqdan qorxmur.

Bu arada xatırladaq ki, cari 2023-cü ildə birinci sinfə gələnlərin sayında kəskin azalma müşahidə edilir. Belə ki, apanlan təhlillər göstərir ki, 2019-2020-ci tədris ilində dövlət əyani ümumi təhsil mü-

Builki Bilik Günü nə ilə fərqləndi? - Məktəblərdən reportaj

ları əsasən 13-14 yaşında olanlar üçündür. Bütün Bakını gəzsek də, böyük ölçülü məktəbli forması tapa bilmədik. Həm də biz ağ köynək geyinmiş, ötən ilə qədər bu, məktəbli forması sayılırdı. Yeni burada qəbahət görmürük".

"Köhnə məktəbli forması ilə məktəbə gələn şagirdlər dərslərə buraxılacaqmı" sualımıza şagirdlərini sinfə yola salan müəllimlər bu cür cavab verdi: "Biz bütün şagirdlərə və valideynlərə xəbərdarlıq etmişdik ki, yeni dərs ilində yeni məktəbli forması olacaq. Amma indi şagirdlərin bəziləri yeni vahid məktəbli formasına

zir də dedi ki, məcburiyyət yoxdur. Amma hər halda, heç olmasa yeni məktəbli formasına uyğun, açıq göy rəngli köynək geyinsələr, digərlərindən seçilməzlər. Əsas odur ki, dərslərini yaxşı oxusunlar, davamiyyətləri yaxşı, tərbiyədə nümunəvi olsunlar".

Paytaxtın 62 sayılı məktəb-liseyində də olduq. Müşahidə etdik ki, bu məktəbdə də yuxarı sinif şagirdlərinin bəziləri köhnə məktəbli forması ilə dərs gəlib. Məsələ ilə bağlı şagirdlərlə söhbətimizdə eyni fikirlər səsləndi - "yeni məktəbli formasını bəyənmirəm", "mənim ölçümə məktəbli forması tapmadıq" və sairə. Şagirdlərlə sorğu-sualımızı gören valideynlərdən biri özü bizə yaxınlaşaraq bildirdi: "İki övladım məktəblidir, birinə forma ala bildim, digərinə isə yox. Həm də dedilər ki, yuxarı siniflərə müəyyən güzəştlər olacaq, ona görə də yuxarı sinifdə oxuyan övladıma məktəbli forması almadım, ötən il aldığıma geyinib. Yeni qərarlar verəndə, imkansız valideynləri də nəzərə almaq lazımdır".

Qeyd edək ki, elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev bu günlərdə keçirilən brifinqdə bildirib ki, imkanı olmayan ailələrə məktəbli forması veriləcək. "Sosial durumu zəif olan ailələr vahid məktəbli formasını əldə etmək üçün məktəb rəhbərliyinə müraciət edə bilərlər. Tərəfdaşları olduğumuz korporativ şirkətlər həmin ailələrə kömək ola bilərlər", - nazir vurğulayıb.

Nazirin bu açıqlaması haqda valideynlərə dedikdə valideynlər məlumatdan xəbərsiz olduqlarını bildirdilər.

Q Xalidə GƏRAY,
Fotolar müəllifindir

əssisələrində 1-ci sinfə gələnlərin sayı 159 644 nəfər, 2020-2021-ci dərs ilində 156 328 nəfər, 2021-2022-ci tədris ilində 153 822 nəfər, 2022-2023-cü ildə 152 minə yaxın, bu il isə 135 418 nəfər birinci sinfə qədəm qoyur. Mütəxəssislər qeyd edir ki, ümumi əhali artımında müsbət dinamika olsa da, ildən-ilə yeni doğulan körpələrin sayında kəskin azalmalar var ki, bu da birincilərin sayında özünü büruzə verir.

Müşahidələrimiz onu deməyə əsas verir ki, ibtidai və yuxarı siniflərə qədər, yəni təxminən 8-9-cu siniflərə qədər şagirdlər vahid məktəbli formasına riayət edirlər. Lakin yuxarı siniflər, xüsusən də 10-11-ci siniflərin əksəriyyəti köhnə məktəbli formasından istifadə edir. Bunun səbəbini öyrənməyə çalışdıq. 10-cu sinif, rus bölməsində təhsil alan şagird qız bizimlə söhbətdə bunları bildirdi: "Mən keçən ilki ağ köynəyimi, qara əteyimi geyinib gəlmişəm. Çünki yeni formalar heç xoşuma gəlmir, tamamilə zövqsüzdür. İndi geyinib gəlmişik, gerisi necə olacaq, sonra biləcəyik".

Ağ köynək, qara şalvar geyinən məktəbli oğlanlar isə bildirdilər ki, bazarda onların ölçülərinə uyğun məktəbli forması tapa bilməyiblər: "10-11-ci sinif uşaqlarının əksəriyyətinin boyu hündürdür. Satışda olan məktəbli forma-

məl etməyib. Təbii ki, buna baxmayaraq bütün şagirdlər dərsə girecək. Sadəcə, bir daha bildirəcəyik ki, hamı eyni formada olmalıdır".

"Bəlkə hansısa şagirdin ailəsinin yeni məktəbli forması almağa imkanı yoxdur" sualımıza isə digər müəllim bu cür cavab verdi: "Əslində na-

əməl etməyib. Təbii ki, buna baxmayaraq bütün şagirdlər dərsə girecək. Sadəcə, bir daha bildirəcəyik ki, hamı eyni formada olmalıdır".

"Bəlkə hansısa şagirdin ailəsinin yeni məktəbli forması almağa imkanı yoxdur" sualımıza isə digər müəllim bu cür cavab verdi: "Əslində na-

əməl etməyib. Təbii ki, buna baxmayaraq bütün şagirdlər dərsə girecək. Sadəcə, bir daha bildirəcəyik ki, hamı eyni formada olmalıdır".

Nikahdan əvvəl bu xəstəliklərin də müayinəsi aparılacaq

Nikahdan əvvəl ixtioz və bullyoz epidermoliz xəstəliyinin də tibbi müayinəsi aparılacaq. Bu, Nazirlər Kabinetinin "2023-2027-ci illər üzrə ixtioz və bullyoz epidermoliz xəstəliklərinin müalicəsi və profilaktikasına dair Tədbirlər Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında" sərəncamında əksini tapıb.

Sərəncamda qeyd olunub ki, ixtioz və bullyoz epidermoliz xəstəliyinin irsi olaraq keçdiyi nəzərə alınmaqla, risk qrupuna daxil olan şəxslərin nikahdan əvvəl tibbi müayinələri aparılmalıdır.

Bu məqsədlə qanunvericilikdə dəyişiklik edilməsinə dair təkliflər hazırlanacaq, tibbi müayinələri həyata keçirən tibb müəssisələri müəyyən ediləcək və digər müayinələrlə yanaşı, qeyd edilən xəstəliyin müayinəsinin aparılmasına ciddi nəzarət olunacaq.

“Ermənistan Qarabağ problemini erməni arqumentləri ilə həll edə bilməz və edə bilməyəcək”.

Bunu ölkənin baş naziri Nikol Paşinyan srağagün parlamentin hökumət saatında “Ermənistan” fraksiyasından olan deputat Qeqam Manukyanın “Qarabağın Azərbaycanın tərkib hissəsi ola bilməyəcəyi ilə bağlı erməni arqumentləri varmı” sualını cavablandırarkən deyib.

“Əslində sualınız artıq sizə cavab verir. Bu, istər müxalifət, istərsə də iqtidar olmağımızdan asılı olmayaraq, hamımız üçün ümumdür. Biz uzun illərdir ki, “erməni arqument”i anlayışından istifadə etmişik və Qarabağ problemini bu konsepsiya çərçivəsində həll etməyə çalışmışıq. Təəssüf ki, Qarabağ probleminin erməni arqumentləri ilə həll edilməyəcəyini dərk etməmişik. Qarabağ probleminin həlli ilə bağlı beynəlxalq arqumentlər və hüquqi qüvvəyə malik qərarlar var. Biz inanırdıq ki, erməni arqumentləri ilə onları zəiflədə, üstələyə, ləğv edə bilərik”, - Paşinyan bildirib.

“Problem ondadır ki, biz heç bir məsələni erməni arqumentləri ilə həll edə bilmərik, bu gün də heç bir məsələni həll edə bilmərik və edə bilməyəcəyik. Əgər bu mümkün olsaydı, müxalifət vaxtında məsələni həll edərdi və məsələ bu günə qədər gəlməzdi”, - baş nazir bəyan edib.

Danışqlar zamanı Azərbaycana problemi müharibəsiz həll edəcəyinə dair ümid vermək lazım olduğunu bildiren Ermənistanın ikinci prezidenti Robert Köçeryanın bəyanatına toxunan Nikol Paşinyan qeyd edib ki, yeni hakimiyyət Azərbaycana ümid verə bilməzdi, çünki ümid vermək üçün imkanlar artıq tükənmişdi. “Biz hakimiyyətə gələndə artıq ver-

Paşinyan Azərbaycana haqlı çıxardı - Bəs sözdən işə nə vaxt keçəcək?

Politoloq: “Onun bu kimi fikirləri gerçəklərdir, ancaq...”

diyiniz ümidləri doğrultmağın vaxtı çatmışdı. Bütün məsələ budur”, - Paşinyan deyib.

Qeyd edək ki, Ermənistan rəhbəri az öncə ölkənin konstitusiyasını, hətta gerbini tənqid etmiş, bunu Ermənistanın varlığına və təhlükəsizliyinə təhlükə yaratdığını söyləmişdi.

Xatırladaq ki, kapitulyant ölkənin hazırkı konstitusiyasına görə, keçmiş DQMVdə Ermənistan ərazisidir. Orada həmçinin qardaş Türkiyəyə torpaq iddiaları (“Qərbi Ermənistan” - 6 vilayət) əksini tapıb.

Bəs Paşinyan nə vaxt sözdən əmələ keçəcək? Bu açıqlamalar yalnız daxili auditoriya-ya ünvanlanıb, yoxsa səmimi- dir və sadəcə Paşinyana dediklərini həyata keçirməyə imkan verilmir?

Politoloq Oqtay Qasımov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Nikol Paşinyanın “Ermənistan Qarabağ problemini erməni arqumentləri ilə həll edə bilməz və edə bilməyəcək” fikirləri reallığın etirafıdır: “Paşinyan 5 il- dir hakimiyyətdədir və bütün reallıqları çılpalığı ilə dərin- den bilir və mehız ermənilərin xəyal-

ları, arzuları ilə bu prosesin irəli getməyəcəyini, Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsinin, Azərbaycandan qoparılmasının imkansızlığını dəqiq bilir. Ona görə də Nikol Paşinyan bu fikirləri parlament kürsüsündən səsləndirir.

Bu fikirləri səsləndirməklə onun bir neçə məqsədi var. İlk olaraq o, Ermənistan cəmiyyətinə, xüsusilə də savaşa tərəfdar olan, “Miatsum” ideyası ilə zəhərlənmiş təbəqəyə mesajlar ötürür və onları gerçəkliklərlə tanışmağa, reallıqları qəbul etməyə sanki dəvət edir. Bir

formada onlara izah etməyə çalışır ki, bu düşüncələrlə, bu xətlə, bu xəyallarla Ermənistan heç vaxt heç bir müsbət nəticə əldə etməyəcək. Digər bir məqam Paşinyan bu fikirləri səsləndirməklə və uzun illər hakimiyyətdə olmuş indiki müxalifətin deputatına cavab verərək bu arqumentlə onları susduraraq müxalifətin əlindəki təbliğat tezislərini alt-üst etməyə çalışır.

Baş nazir göstərməyə çalışır ki, Ermənistan müxalifəti, revansist qüvvələr hakimiyyətdə olduqları illərdə cəmiyyəti aldatmaqla məşğul olublar və indi də eyni addımları atırlar, cəmiyyəti aldadırlar. Nikol erməni xalqına başa salmağa çalışır ki, bugünkü müxalifət pafoslu şüarlarla vaxtı uzadaraq Ermənistanı indiki ağır vəziyyətə gətirib çıxaran əsas səbəbkarlardır. Yeni o, məsuliyyəti keçmişdə hakimiyyətdə olan hazırkı müxalifətin üzərinə yükləyir. Paşinyanın bütün bu fikirləri gerçəklərdir və bu fikirlərdə səmimilik dərəcəsi çoxdur. O, reallıqları söyləyir və daxili auditoriyanı da qarşıdakı proseslərə hazırlamağı düşünür.

Sual oluna bilər ki, Paşinyan özü bu reallıqları bildiyi halda neçə vaxtdır reallıqların dikte etdiyi addımları atmır.

Burada incə bir məqam var. Bəli, Ermənistan cəmiyyətində əhəmiyyətli kəsim Qarabağı Azərbaycanın tərkibində görə bilmir, yaxud görmək istəmir və nəzərə alsaq ki, Ermənistan konstitusiyasında, həmçinin Müstəqillik haqqında Bəyannaməsində bu müddəalar öz əksini tapıb, ona görə də Paşinyanın addımlar atması üçün müəyyən çətinliklər var. Digər tərəfdən Nikol Paşinyan bütün siyasi liderlərdən bu məsələdə fərqli fikirlər səsləndirsə də eyni zamanda, o da həmin cəmiyyətin, həmin mühitin övladı olduğu üçün bu istiqamətdə konkret və konstruktiv addımlar atmır, addım atmaqdan çəkinir, özünün tənqid etdiyi düşüncənin bir daşıyıcı olduğunu ortaya qoyur. Belə ki, o da vaxtı uzatmaqla hansısa bir əlverişli məqamın yaranmasını gözləməyə çalışır və proseslərin Ermənistanın xeyirinə nə zamansa həll olunacağını düşünür. Odur ki, Nikol Paşinyan digərlərindən fərqlənsə də prosesi uzatmaqda, əlverişli bir zamanı gözləməkdə onu tənqid eləyən müxalifətçilər və revansist qüvvələrdən çox da fərqlənmədiyini görürük”.

Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

Ermənistanın boşa çıxan Kərki kələyi - Azərbaycanın növbəti uğuru

Ənvər Əliyev: “Zavodun Ararat şəhəri yaxınlığına köçürülməsi də çıxış yolu deyil, məsələni diqqətdə saxlamalıyıq...”

Ermənistan Arazdəyəndə tikmək istədiyi metallurgiya zavodunu başqa yere köçürmək qərarına gəlib. Bu barədə yerli KİV məlumat yayıb. Bildirilir ki, köçürmə üçün ən ideal variant kimi Ararat şəhəri yaxınlığı göstərilir.

Zavod rəhbərliyi məlumatı Ermənistan mətbuatına şərh etməkdən imtina edib. Avropa Birliyinin Ermənistandakı mülki missiyası da X sosial şəbəkəsindəki səhifəsində zavodun başqa yere köçürüldüyünü təsdiqləyib.

Qeyd edək ki, Azərbaycan ekologiyasına ciddi fəsadlar

və edən zavod ABŞ maliyyəsi əsasında və Hindistanla birgə şirkət tərəfindən inşa edilirdi. Erməni tərəfi Azərbaycanı şantaj etmək üçün həmsərhəd ərazidə ABŞ bayrağı da asmışdı. Lakin bu oyunlar keçmədi. Bakı həmçinin rəsmi səviyyədə müvafiq beynəlxalq instansiyalara, eləcə də Ermənistanın

Ekologiya Nazirliyinə şikayətlər ünvanlanmış, tikintini dayandırmağı tələb etmişdi. Ermənistan isə zavodun inşasının guya bütün beynəlxalq norma və öhdəliklərə riayət edilməklə aparıldığını iddia edirdi.

Bundan əlavə, erməni tərəfi bununla Naxçıvanın işğal altındakı Kərki kəndinin geri qaytarılmasını əngəlləməyi hədəfləmişdi. Ancaq yekunda Azərbaycan deyən oldu, tikinti sərhədimizdən uzaqlaşdırıldı.

Xatırladaq ki, təxminən 1 ay öncə zavodun başqa əraziyə köçürülməsi ilə əlaqədar xəbərlər yayılmışdı, lakin nə təsdiq, nə də təkzib edilmişdi.

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları da məsələyə diqqət çəkmək üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatına (BMT) və beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət etmişdi. Müraciətdə Ermənistanın dağ-mədən sənayesinin fəaliyyəti nəticəsində yaranan, Yer kürəsinin ekosisteminə regional və global təsir göstərən ekoloji fəlakətə təcili diqqət yetirilməsi tələb olunub (sübutlar və əsaslandırılmış faktlar əlavə olunmuşdu).

“Ermənistanın Azərbaycanla sərhəd bölgəsində davam edən mədən əməliyyatları ekosistemin degradasiyası ilə nəticələnib və bu, yalnız Ermənistanın ətraf mühiti üçün deyil, həm də qonşu ölkələr üçün ciddi təhlükə yaradır. Mədən fəaliyyətinin ətraf mühitə vurduğu ziyan həm regionda, həm də ondan kənarda icmaların sağlamlığına və rifahına təhlükə törədərək transsərhəd təsir göstərir.

Ermənistanın dağ-mədən sənayesində qeyri-şəffaf və hesabatlılığı olmayan istismar fəaliyyətinin geniş təsir dairəsində davamlı inkişaf üçün yaranmış təhlükə insanlara və ətraf mühitə zərər verir. Sənaye müəssisələrinin yüksək zəhərli kimyəvi tullantıları demək olar ki, bütün transsərhəd suları çirkləndirir. Bu ekoloji təsir insanların sağlamlığına və təhlükəsizliyinə, flora, faunaya, torpaq, hava və su strukturlarına təsir göstərir”, - müraciətdə deyildi.

Coğrafiya İnstitutunun şöbə müdiri, ekoloq Ənvər Əliyev məsələni “Yeni Müsavat”a bu cür şərh etdi: “Ermənistan mobil- den və uran istehsal edir. Hər iki elementin təmizlənməsi, emal olunması təhlükəli prosesdir və ciddi fəsadlar yaradır. İstənilən metallurgiya zavodunun fəaliyyəti üçün su lazımdır. Nəticədə böyük həcmdə tullantı suları əmələ gəlir. Heç kim Er-

mənistanın tullantı sularını sanitariya-gigiyenik normalara uyğun şəkildə Arazda axıtmasına dair zəmanət verə bilməz. Zavodun Ararat şəhəri yaxınlığına köçürülməsi çıxış yolu deyil. Əsas məsələ zavodun hansı su mənbəyinə yaxın olmasıdır. Məlumdur ki, tranzit çayların bəziləri Ermənistan ərazisindən qidalanı- r. Belə olan halda çaylarda ciddi fəsadlar yaranma bilər.

Ermənistan ekologiyaya aid heç bir beynəlxalq müqaviləni imzalamır. Çayların bərpası üçün həddən artıq vəsait və zaman lazımdır. Məsələni daim diqqətdə saxlamaq lazımdır. Dövlət qurumları, qeyri-hökumət təşkilatları hər ehtimala qarşı zavodun tikintisi ilə əlaqədar xəbərləri gündəmdə saxlasalar, yaxşı olar. BMT və digər təşkilatların su hövzələrinin qorunması haqqında qəbul etdiyi beynəlxalq normalar var”.

Nigar HƏSƏNLİ,
“Yeni Müsavat”

“İrəvan Rusiyanı satdı: Kreml qəzəblidir” - Sergey Markov

Rusiya tanınmış politoloq Sergey Markov Axar.az-a müsahibə verib. “Yeni Müsavat” müsaibəni ixtisarla təqdim edir:

- ABŞ hərbiçilərinin Ermənistanda təlim keçməsi Rusiyada birmənalı qarşılanmadı. İki ölkə arasında münasibətlərin gərginləşməsinə təkan verən nüanslar nələrdir?

- Paşinyanın erməni-amerikan hərbi təlimləri keçirmək üçün Amerika qoşunlarını Ermənistana dəvət etmək qərarı Rusiyada sadəcə olaraq qəzəb doğurub. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi səviyyəsində Ermənistan rəhbərliyinin bu cür hərəkətinin KTMT çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəliklərə birbaşa zidd olduğu barədə bəyanatları oldu. Bu, Ermənistanın Rusiyaya qarşı yeganə belə düşmən bəyanat və hərəkəti deyil. Ermənistan hazırda Rusiya nöqtəyi-nəzərinə, Britaniya kəşfiyyat xidmətinin nəzarəti altında olan və tamamilə korrupsionerləşmiş bir təşkilatın - Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Roma Statutuna qoşulmaq prosesindədir. BCM uşaqları müharibə zonalarından sanatoriyalara köçürdüyünə görə Vladimir Putinin dünya üzrə həbsinə order verib. Bu, BCM-nin həyasızlığıdır, həm də bu təşkilatın qərarını təqdir edən Paşinyanın həyasızlığıdır. Belə çıxır ki, Putin indi Ermənistana səfər edə bilməz, çünki o, Ermənistan hakimiyyəti tərəfindən həbs olunacaq. Bütün bunlar, təbii ki, Ermənistanın son dərəcə qeyri-dost addımlarıdır.

- Rusiyanın Paşinyanı devirmək planı haqqında nə düşünürsünüz?

- İndi Ermənistanın hökumət mətbuatında belə bir hay-küy yaranıb ki, Rusiya Paşinyanı devirmək üçün “Vaqner”in döyüşçülərini Ermənistana göndərir. Bu, elə-belə hay-küy deyil. Əslində Paşinyan öz mühafizəçilərini dəyişmək üçün bu əjətdən istifadə edir. Paşinyanın şəxsi təhlükəsizliyi bundan sonra NATO ölkələrinin xüsusi xidmət orqanlarının nümayəndələrindən təşkil olunacaq. Amma kim olacaq - amerikalılar, ingilislər, fransızlar - bu hələ məlum deyil.

- Ermənistan hökumətinin fərqli siyasət yürüdərək, Rusiyadan uzaqlaşmış, Qərbə meyillənməsi nə ilə əlaqədardır?

- Paşinyan özü bəyan edib ki, Rusiyanın köməyi ilə Ermənistanın təhlükəsizliyini təmin etmək mövqeyi səhv idi. O, Ermənistanı bu mövqedən uzaqlaşdırmaq istəyir. Ümumiyyətlə, rəsmi Moskva düşünür ki, Paşinyan indi Rusiyanın düşmənlərinə doğru kəskin dönüş etməyə başlayıb. Əvvəllər bu istiqamətdə tam dönüş etmişdi, indi isə kəskin dönüş edir. Azərbaycan Qarabağa qoşun yeridərsə, Paşinyan vəziyyətdən istifadə edib Rusiyanı günahlandıracaq və kəskin dönüş edəcək. Görünür, Qərbə üz tutmağı, Ermənistanı Rusiyadan uzaqlaşdırmağı Paşinyan özünün tarixi missiyası hesab edir.

- Bəs, Rusiya Ermənistandan üz döndərəcəkmə?

- “Rusiya buna necə reaksiya verəcək” sualı hələ açıq qalır. Daha çox bəyanatlar var... Təbii ki, Rusiya istərdi ki, Paşinyan başqası ilə əvəzlənsin. Amma yəqin ki, indi bunu etmək çox çətin, çünki Ermənistanda alternativ, həqiqətən də populyar siyasi qüvvə yoxdur. Bundan başqa, NATO ölkələrinin xüsusi xidmət orqanlarının Paşinyanı mühafizəsi, Qərb ölkələrindən aldığı kəşfiyyat məlumatları və digər mümkün yardımlar Ermənistanın daxili siyasi qüvvələrinin indiki baş naziri hakimiyyətdən uzaqlaşdırmasını mümkünsüz edir.

Bəziləri təklif edir ki, Paşinyan Rusiyadan uzaqlaşma kursuna çox kəskin davam edərsə, Ermənistanın KTMT-dəki üzvlüyü müvəqqəti olaraq dayandırılmalıdır. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan Zəngəzur qoşun yeridərsə, o zaman Rusiya Ermənistana kömək etmək məcburiyyətində olmayacaq. Əgər Ermənistan hakimiyyəti və əhalisi Qarabağın itirilməsi ilə bağlı artıq banışbılsa, Zəngəzuru itirmək Ermənistan əhalisi və hakimiyyət orqanları üçün böyük təhlükəyə çevriləcək.

- Demək, hadisələrin gedişatı onu göstərir ki, Ermənistan Rusiya üçün dost olmayan ölkəyə çevrilir?

- İndi Rusiya ictimai rəyində vacib dəyişiklik var. Uzun müddət Rusiyada belə fikir var idi ki, Ermənistan qardaş xristian ölkəsidir və Rusiya onu qoruyalıdır. İndi biz Ermənistan hakimiyyətinin sadəcə olaraq antirusiya bəyanatları və hərəkətləri dalğasını görəndə Rusiya ictimai rəyinin əksəriyyəti belə qənaətlə gəlir ki, Ermənistan heç də qardaş ölkə deyil və Rusiyanın onun qarşısında heç bir öhdəliyi yoxdur. Bunlar, sadəcə, satqınlardır. Rusiya isə Ermənistana qarşı daha sərt davranmalıdır. İctimai rəyde belə dəyişikliklər Rusiyada mövcuddur. Amma onu da qeyd etmək lazımdır ki, Rusiyada çox güclü ermənipərəst lobbı var ki, onlar KİV-ə Ermənistanın antirusiya hərəkətləri barədə yazmağı qadağan etməyə çalışırlar. Əlbəttə, Rusiya rəhbərliyi tərəddüd edir. Lakin KTMT-nin üzvü olan İrəvanın Rusiyanın aşkar düşmənləri olan ABŞ hərbiçilərini Ermənistana dəvət etməsi yəqin ki, Rusiyanın Ermənistana münasibətində köklü dəyişikliyə səbəb olacaq “qırmızı xətti” keçmək deməkdir.

Ermənistan hökumətinin təxribatçı siyasəti nəticəsində bölgə üzərindən barıt qoxusu hələ də çəkilməyib. Çox qəribədir ki, Azərbaycan və Türkiyə ilə sülh müqavilələri imzalamaqda, kommunikasiyaların açılmasında hamıdan çox Ermənistanın maraqlı olmalı olduğu halda, faktiki, yeni müharibəni yaxınlaşdırmaqla məşğuldur. Təbii ki, Bakı və Ankara İrəvanın pozucu hərəkətlərini diqqətlə izləyir, müvafiq ön tədbirlər görür.

sa”, geosiyasi sərhədlər heç bir dəyişikliyə məruz qalmasa, İran Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhün tərəfdarı olacaq: “Abdullahian dedi ki, İranın tarixi yolları, tranzit yolları bağlanmamalıdır, söhbət Zəngəzur dəhlizindən gedir; Ermənistan vasitəsilə Avropaya, Rusiyaya gedən tarixi yoldur, o, bu tarixi yolu nəzərdə tutur. Yəni Ermənistanın sərhədlərinin qorunub saxlanması halında İran dəstək verəcək”.

Əslində isə İranın Ermənistanla əlaqələrinə xələl gəlməyəcək. Tehranın əsas ən-

Müəllif hesab edir ki, hazırkı şərait Bakı üçün həmişəkindən daha əlverişlidir.

Türkiyənin nəqliyyat və infrastruktur naziri Əbdülbakir Uraloğlu isə bildirib ki, Türkiyə yaxın aylarda Zəngəzur dəhlizinin açılışına başlayacaq. O, Azərbaycan tərəfinin bu istiqamətdə fəaliyyətini davam etdirdiyini qeyd edib.

“Zəngəzur dəhlizi məsələsində biz müəyyən yol keçmişik və inanıram ki, Azərbaycan, Türkiyə və Ermənistan bunu qısa zamanda həyata keçirəcək”, - türkiyəli nazir bildirib.

planıdır. Əslində isə Zəngəzur dəhlizinin açılmasının uzanmasında problem daha çox Rusiya ilə Ermənistan arasındadır”.

N.Cəfərli dedi ki, yola nəzarətlə bağlı Moskva-İrəvan arasında fikir mübahisəsi var: “Rəsmi İrəvan dəhlizə kontrol etməkdə müstəsna səlahiyyətlər istəyir, Rusiya bunun əleyhinədir. Üçtərəfli sənədə istinad edərək yalnız özləri nəzarət etmək istəyirlər. Azərbaycan üçün dəhlizə kimin nəzarət etməsinin fərqi yoxdur, əsas gediş-gəliş mənasız təmin edilsin. Hətta

İki türk dövlətinin şok Zəngəzur

planı: dəhlizə əsas əngəl belə götürüləcək

Erməni qafqazşünasa görə, Bakı və Ankaranın koridor üzərində nəzarəti Qərbin planlarına uyğundur deyə proses irəliləyəcək; dəhlizin tezliklə açılacağı anons edildi

“Hazırda genişmiqyaslı hərbi əməliyyatların aparılması üçün bütün əlamətlər mövcuddur”. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bunu erməni qafqazşünas Karen İgityan iddia edib. Təmas xəttinə qoşunların toplanması məsələsinə toxunan İgityan daha sonra deyib: “Düşünmürəm ki, Qərb Bakını dayandırmağa başlasın. Sünikin (Qərbi Zəngəzur - red.) tutulması, yeni Azərbaycan və Türkiyənin Sünik (Qərbi Zəngəzur - red.) üzərində nəzarəti Qərbin planlarına uyğundur, çünki bununla İran təcrid olunacaq”.

Proseslər erməni təhlilçisinin proqnozları üzrə inkişaf edə bilərmə? Yada salmaq ki, 20 noyabr (2020) kapitulyasiya sənədinin 9-cu bəndinə əsasən, Naxçıvanla Azərbaycanın materik hissəsi arasında MANEƏSİZ gediş-gəliş olmalıdır. Bu da elə dəhliz məntiqidir. Yəni İran əslində bu bəndə qarşı çıxır. Amma Türkiyə və Azərbaycanın Zəngəzur ərazisinə iddiası yoxdur, hədəf koridorun açılmasıdır.

“Abdullahian (İran xarici işlər naziri - red.) dedi ki, İran sülh sazişini və sülh proseslərini dəstəkləyir, lakin şərt qoyub. İran XİN rəhbəri bildirdi ki, biz sərhədlərin heç bir geosiyasi dəyişikliyinə və ərazi bütövlüyünün dəyişdirilməsinə qəbul etməyəcəyik. Bura Zəngəzur dəhlizi də daxildir”.

Bu sözləri iranlı politoloq Pouya Hüseyn Türkiyə və İran XİN başçılarından görüşündə Hüseyn Əmir Abdullahianın Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinə tərəfdar olduqları barədə fikrini şərh edərkən erməni mediasına açıqlamasında deyib.

O bildirib ki, Ermənistanın sərhədləri “qorunub saxlanıl-

dışesi Türkiyə və Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə “Turan yolu”nu bərqərar etməsi və Türk dünyasının güclənməsi ilə bağlıdır. Onu da qeyd etmək ki, az öncə Türkiyə lideri Ərdoğan Zəngəzur dəhlizinə İranın əngəl olduğunu söyləmişdi. Bəs Rusiya? Ümumiyyətlə, bu dəhliz açılacaqmı? Açılacaqsa, nə vaxt, necə? Ermənistanla sülh müqaviləsindən əvvəl, yoxsa sonra?

Rusiya hökumətinə yaxın “Kommersant” qəzeti yaxın günlərdə Azərbaycanın hərbi əməliyyatlara başlayacağı ilə bağlı “çoxlu sübutların” olduğunu iddia edib: “Və qalır təxmin etmək ki, onlar (Azərbaycan - red.) yalnız Dağlıq Qarabağla kifayətlənəcəkmə (ermənilərin Xankəndini saxlaya biləcəkləri şansı yoxdur), yoxsa Prezident İlham Əliyev vəziyyətdən istifadə edərək, bütün mübahisəli məsələləri, o cümlədən Naxçıvana dəhlizin yaradılmasını təmin edəcək?”

Belə nikbinliyə əsaslar nə dərəcədə ciddidir? Əlavə edək ki, Azərbaycanla İran arasında Zəngəzur dəhlizinə alternativ (Araz boyu) yolun inşası haqda anlaşma memorandumu da imzalanıb. Bu sənədin icrası reallaşacaqmı?

Real Partiyasının Siyasi Komitəsinin üzvü, iqtisadçı Natiq Cəfərli “Yeni Müsavat”a qeyd etdi ki, Qərb üçün bu koridor maraqlıdır, lakin erməni tərəfinin onlara yanlış təqdim etmək cəhdləri var. Onun sözlərinə görə, əks halda Azərbaycan İrana 5 kilometrlik yolu təklif etməzdi. “Azərbaycan hətta dəhlizin 45 kilometrlik yolunun xərcələrini də qarşılamağa hazırdır. Bakı bunu Türkiyə və Qərb tərəfdarları ilə məsləhətləşməmiş etməzdi. Eyni zamanda, Qərb-İran gizli danışıqları gedir, hətta İranın 12 milyardlıq dondurulmuş vəsaiti ona qaytarıldı ki, neft-qaz satışını davam etdirilsin. Yəni burada erməni ekspertlərinin məsələni bu cür şərh etməsi İranı Zəngəzur koridoruna qatmaq

Azərbaycan hər iki yola - İranla imzalanmış memorandum əsasında cənub qonşudan keçməklə, həm də Ermənistan ərazisindən Naxçıvana quru yolun açılmasının tərəfdarıdır”.

İqtisadçı gec-tez dəhlizin açılacağını vurğuladı: “Əvvəla, dünyaya logistik yollar lazımdır. Bu tək Türkiyənin istəyi deyil. Qərblə Çin arasında ticarət dövriyyəsinin 1 trilyon dollar olduğunu nəzərə alsaq, yolların Rusiyadan keçən hissəsində isə sanksiyalar səbəbindən yüklərin sığortalanmasında çətinliklər yandığını bura əlavə etsək, o halda dəhlizin açılması mühümdür. Ona görə də G20 sammitində Hindistan və Ərəbistan üzərindən keçməklə Avropaya yeni yolların açılması belə müzakirə edildi. Yeni alternativ yollara ehtiyac var və ən məqbulu da Azərbaycan üzərindən keçən Zəngəzur dəhlizidir. Bu halda yükləri Pekindən Londona 16 günə çatdırmaq olar”.

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Xəbər verildiyi kimi, sentyabrın 14-də Bakıda Azərbaycan və İranın baş prokurorları Mohammad Kazem Movahedi-Azad və Kamran Əliyevin görüşündə 2 ölkə arasında əməkdaşlıq məsələləri, habelə Azərbaycanın Tehrandakı səfirliyinə silahlı hücum işi üzrə istintaq müzakirə olunub.

“Kamran Əliyev Azərbaycan səfirliyinə qarşı terror aktı törətmiş şəxsin məhkəməyə verilməsi barədə bəyanatı bu istiqamətdə mühüm addım adlandırılıb”, - Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətinin məlumatında deyilir.

Öz növbəsində Movahedi-Azad qeyd edib ki, İran tərəfi Azərbaycanla əməkdaşlığa mühüm əhəmiyyət verir və bu postda ilk xarici səfərini Bakıya edir.

Görüş zamanı 2 ölkə arasında hüquqi əməkdaşlıq, o cümlədən məhkumların ekstradisiyası, narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə, ekoloji qanun pozuntuları və digər məsələlər müzakirə olunub. Həmçinin beynəlxalq platformalarda, əsasən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında qarşılıqlı fəaliyyət məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Eyni zamanda, İranda mühakimə olunmuş Azərbaycan vətəndaşı Fərid Səferlinin işi ilə bağlı müzakirə aparılıb.

“İttiham aktında yanvarın 27-də Azərbaycanın İranda səfirliyinə silahlı hücumu törədən şəxsə (Yasin Hüseynzadə-red.) ən ağır cəza tələb olunur”.

Bunu isə Tehranın baş prokuroru Əli Salehi bildirib.

Salehinin sözlərinə görə, cinayət işi tam araşdırılıb və saxlanılan şəxs Azərbaycan vətəndaşını səfirliyin binasında qətlə yetirmək, qanunsuz silah əldə

Tehrandan Bakıya növbəti vəd - İran səfirliyimiz açılır?

Cümşüd Nuriyev: “Səfirliyimizə hücumun terror aktı kimi qəbul edilməməsi o demək olacaq ki...”

Cümşüd Nuriyev

etmək və gəzdirmək, AK-47 avtomatından və tapançadan istifadə etməklə ictimai asayışı pozmaqda ittiham olunub.

“İstintaq həbs edilən şəxsə qarşı digər ittihamların irəli sürülməsinə, xüsusən də səfirlik işçilərinin sağlamlığına qəsdən zərər vurma və diplomatik nümayəndəliyin əmlakına ziyan vurmağa açıqdır”, -

prokuror əlavə edib.

Açıqlamadan göründüyü kimi, İran tərəfi səfirliyimizə xain hücumu terror aktı kimi təsvif etməkdən yayınır. Bu isə həm də o deməkdir ki, terror hücumunun sifarişçisi və ya sifarişçiləri cəzadan kənarda qalacaqlar.

Belədimi, yoxsa təhqiqatın gedişi Azərbaycan tərəfini qə-

ne edir? Səfirliyimizin fəaliyyəti tezliklə bərpa oluna bilərmə?

Politoloq Cümşüd Nuriyev “Yeni Müsavat”a deyib ki, İranda Azərbaycan səfirliyinə silahlı hücum terror aktı kimi qiymətləndirilməlidir: “Çünki 1961-ci il Diplomatik əlaqələr haqqında Vyana Konvensiyasına görə uyğun olaraq, diplomatik nümayəndəliyi hər cür hücumlardan və zərər vurulmasından qorumaq və nümayəndəliyin sakitliyinin pozulmasının və ya şərəfinin təhqir olunmasının qarşısını almaq üçün lazımi tədbirlər görmək yerləşmə dövlətinin xüsusi vəzifəsidir. Yeni dünyanın hansı yerində olmasından asılı olmayaraq, həmçinin İranda Azərbaycan səfirliyinin təhlükəsizliyinin Azərbaycan dövləti tərəfindən yox, İran tərəfindən təmin edilməli idi. Belə bir hücum varsa, ilk növbədə cavabdeh yerləşmə dövlətidir. İran səfirliyimizə hücumu terror aktı kimi qəbul etməsə, bu o deməkdir ki, baş verənlər İran xüsusi xidmət orqanları tərəfindən hazırlanan xüsusi aksiyadır. İran bu barədə düşünsə, yaxşı olar. Çünki Azərbaycan İran tər-

rəfindən bunu gözləyir”.

Politoloq deyib ki, bu gün İran da, Rusiya da bir şeyi anlayıblar ki, Ermənistanın atdığı son addımlar, ABŞ-la birgə təlimlərin keçirilməsi, Avropa Şurasına tərəf addımlar atması, guya sərbəst addımlar istəyi şimal və cənub qonşularımıza dərs olmalıdır: “Rusiya da, İran da Ermənistanın son addımlarından qıçıqlanırlar. Halbuki illərdir Azərbaycan siyasətçiləri, mediası ermənilərə bel bağlayan qonşularımıza səslənib ermənilərin etibarsızlığını döndə-döndə vurğulayırdı. Azərbaycanlıların illər dedikləri fakt olaraq ortaya çıxdı. Şimal və cənub qonşularımız baş verənləri hiss etdirməsələr də, Azərbaycana yönəlik mövqelərində dəyişiklik açıq sezilir. Azərbaycanın milli təhlükəsizlik konsepsiyasına görə, qonşularla problemsizlik sistemində keçid nəzərdə tutulur. Həm şimal, həm cənub qonşumuzla problem olmasını istəmirik. Qonşularımız bunu nəzərə almalıdırlar. Yanı xoş, yanı məcburi qaydada Azərbaycana mehriban dost olmasalar da, mehriban düşmən

də deyillər. Bu ikisinin arasında gəzən bir siyasət yürüdü qonşularımız.

İndiki şəraitdə bu mövqe bizə də sərf edir. Hazırkı durumda Azərbaycan mediasının bir neçə cəbhədə müharibə aparması çətinidir. Azərbaycan Rusiya və İranla hər hansı bir problemlərinin olmasını istəmir. İran Türkmənçay müqaviləsinin 14-cü maddəsinə baxsın. Məhz ermənilər Qarabağa, İrəvana, Naxçıvana gəlmədilər. Naxçıvanda qalmayıblar. Ermənilər 195 ildir ki, Azərbaycan torpaqlarına köçürülüblər. Rusiya, əsasən də İran xarici siyasətlərində istiqaməti dəyişsələr yaxşı olar. Azərbaycan heç bir qonşusu ilə düşmənçilik etmək fikrində olmayıb və bu gün də yoxdur. 2020-ci il Vətən Müharibəsi də göstərdi ki, Azərbaycan Türkiyə və Pakistan yanında olmaqla bütün dünyaya qarşı dura bildi. Azərbaycan əsgəri, xalqı, mediası nəyə qədər olduğunu göstərdi. Belə bir şəraitdə bizə ehtiyac yoxdur ki, gedib tarixi eşələyək, İranla bağlı həqiqətləri üzə çıxaraq. Belə araşdırmalar Azərbaycanda antiran ovqatı yaradır. Bunu dərk etməlidirlər ki, Azərbaycana qarşı səmimiyyətlərini artır-salar, özlərinə də xeyir olar”.

Politoloqa görə, İranda Azərbaycan səfirliyi birmənalı şəkildə açılmalıdır, çünki oradakı konsulluğumuz çox böyük iş yükü ilə üz-üzə qalıb: “İranda 40 milyondan çox bacı-qardaşlarımız var. Biz Tehrandan soydaşlarımızın danışan dili, gören gözü, yazan əli-yik. Bu baxımdan səfirlik tezliklə açılmalıdır. Bu gün Azərbaycan Prokurorluğu, hüquq mühafizə orqanları İranla bağlı yüksək peşəkarlıqla işləyir”.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV**,
“Yeni Müsavat”

Qarabağdakı yeni rus komandan sələfinin səhvini düzəltdi - hələ neçəsi qalır

Polkovnik: “Xocalıdakı sülhməramlı kontingentin qərargahı qarşısında Rusiya bayrağı ilə yanaşı ancaq Azərbaycan bayrağı asılmalıdır”

Xəbər verildiyi kimi, sentyabrın 12-də Rusiya Quru Qoşunlarının komandanı ordu generalı Oleq Salyukov Azərbaycan ərazisində müvəqqəti yerləşdirilən Rusiya sülhməramlı kontingentinin yeni komandanı general-mayor Kirill Kulakovu müdafiə naziri general-polkovnik Z.Həsənov son zamanlarda qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri tərəfindən törədilən təxribatların sayının artdığını xüsusi vurğulayıb.

O.Salyukov səmimi qəbulla görə təşəkkürünü bildirib, ikitərəfli əlaqələrimizin tarixi köklərə əsaslandığını, ölkələrimizin strateji tərəfdaş olduğunu qeyd edib.

General-mayor Kirill Kulakov yeni postda general Aleksandr Lentsovu əvəzləyib.

Xatırladaq ki, Lentsov öz vəzifəsinə başlayan kimi, öncə İrəvana getmişdi, bir müddət sonra isə Bakıya gəldi. Halbuki Qarabağ Azərbaycan ərazisidir və bu səbəbə marşrut əks istiqamətdə olmalı idi. Kulakov bu mənada sələfinin yanlışını təkrarlamadı.

Bəs yerdə qalan səhvlər, daha doğrusu, Rusiya

sülhməramlı qüvvələrinin erməni silahlı separatçılarla davam edən qanunsuz işbirliyi? Bu yanlış da düzəldiləcəkmi? Hələ ki, erməni bandit dəstələri ilə Rusiya sülhməramlı kontingentinin ortaqlığı, o sırada sülhməramlıların terrorçu-quldurların hərbi yük maşınlarını müşayiət etməsi, həmçinin separatçıların ərazi-mizdə cəbhə xətti çəkmək, səngərlər qazmaq cəhdləri, postlarımızı atəşə tutması əvvəlki kimi davam edir. Habelə

Rusiya Sülhməramlı Kontingentinin Xocalıdakı qərargahı önündə quldur rejimin əski parçası Rusiya və Ermənistan bayraqları ilə yanaşı dalğalanmaqdadır.

Bəs general Kulakov hansı xətti seçəcək, yoxsa bütün bunlar onun iradəsi xaricindədir?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, sülhməramlı kontingentin komandanı bir hərbiçi kimi Rusiya Müdafiə Nazirliyinə tabedir. Rusiyanın dövlətinin, Müdafiə Nazirliyinin əmriləri həyata keçirir və buna borcludur. Moskvadan ona təlimat necə verilsə həmin təlimata uyğun da hərəkət edir.

Amma məsələnin bu tərəfi də var ki, Rusiya Müdafiə Nazirliyində sırf ermənipərəst, ermənilərlə sıx işbirliyində olan kifayət qədər general, yüksək rütbəli, vəzifəli şəxs çoxdur. Sülhməramlıların komandanına onlardan da əmrilərin gəlməsi, komandanı onların da yönəltməsi halları-

nın olması mümkündür. Eləcə də sülhməramlıların komandanın həmin ermənipərəst şəbəkənin nümayəndəsi olması da onun davranışlarına müəyyən ştrixlər əlavə edə bilər. Kulakovun birinci Bakıya səfər etməsinə, ondan əvvəlki komandan Aleksandr Lentsovun isə fəaliyyətə başlayanda birinci İrəvana getməsinə Azərbaycan dövlətinin sülhməramlıların komandanlarının ilk olaraq İrəvana səfər etmələrindən narazılığını Rusiyaya çatdırması, həmçinin son zamanlar Ermənistanla Rusiya arasında münasibətlərdə soyuqluq, müəyyən söz atışmasının müşahidə edilməsi rol oynayır.

Yeni general Kulakovun birinci Bakıya səfəri onun yox, Rusiya dövlətinin seçimidir. Kulakovun fəaliyyət dövrü belə görünür ki, çox ciddi və gərgin proseslərin getdiyi zamana düşəcək. Onun dövründə necə davranacağı da daha çox Rusiya rəhbərliyi və Rusiya Müdafiə Nazirliyinin iradəsindən, təlimatlarından asılı olacaq. Xocalıdakı Rusiya sülhməramlı kontingentinin qərargahı qarşısında Rusiya bayrağı ilə yanaşı ancaq Azərbaycan bayrağı asılmalıdır. Həmin qərargahın yerləşdiyi ərazi Azərbaycan ərazisidir. Ona görə də orada Rusiya bayrağı ilə yanaşı qondarma rejimin əski parçasının və həmçinin Ermənistan dövlətinin bayrağının asılması qanunsuz-

luqdur, Azərbaycan Konstitusiyasının pozulmasıdır.

Ermənistanın bayrağını və separatçı rejimin əski parçasını qərargahın qarşısında ermənilər yox, Rusiya sülhməramlıları asıblar. Rusiya sülhməramlıları isə bunu özbaşına edə bilməzədilər. Onlar təlimatı komandanlarından, komandanlar isə Rusiyadan alıblar. Qarşıdakı zamanda Rusiyadan həmin bayraqlarla bağlı hansı əmri alacaqlarsa onu da yerinə yetirəcəklər. General Kulakova separatçıların əski parçasını və Ermənistanın bayrağını endirmək göstərişi gəlsə, o bu təlimata uyğun hərəkət edəcək. Necə ki, ilk səfərini Bakıya etdi, bu təlimatı da həyata keçirəcək”.

Hərbi ekspert sonda vurğuladı ki, Xocalıda, Xankəndidə qondarma rejimin “bayraq” adlandırdıqları əski parçalarını ruslar endirməsə, Azərbaycan ordusu endirəcək: “Qondarma rejimin əski parçaları üç il öncə bu vaxtlar Şuşada, Kəlbəcərdə, Laçında, Ağdamda, Füzulidə, Cəbrayılda, Qubadlıda, Zəngilanda dalğalanırdı. Azərbaycan Ordusu 44 gün ərzində həmin əski parçalarını ayaqlar altına atdı. Bundan sonra növbə Xocalı, Xankəndi və separatçıların hazırda yerləşdiyi digər ərazilərimizə çatıb. Həmin ərazilərimizdə də quldur rejimin əski parçalarını endirib öz bayrağımızı ucaldacağıq”.

□ **Əlibar SEYİDAĞA**,
“Yeni Müsavat”

Batanları dartmaq

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Ötən yazımda söz verdim kimi, Batandart toponiminə aydınlıq gətirirəm. Bunu mənə dostum, cəsur kəşfiyyatçı, qazi İlham Ağalar söyləmişdir. Bir dəfə hansısa yazımda Bakıdakı bu qəsəbənin adını rəsmi qəbul olunduğu şəkildə - Badamdar yazmışdım. Onda İlham bəy mənə zəng vurdu, belə maraqlı nəzəriyyə irəli sürdü:

“Əslində o yerin adı Batandart-dır. Batanları dartıb çıxartmaq mənasında. Qədimlərdə Lökbatan yaxınlığından karvan yolları keçirdi, dəvələr-atlar bəzən geniş ovalıqdakı bataqlıq ərazidə batırdı. Onları çıxartmaq üzrə ixtisaslaşan bir qrup adam, bəlkə də tayfa varmış, indiki Batandart ərazisində, yuxarıda yaşayırmışlar. Düşüb dəvələri dartırdılar, beləcə yerin adı Batandart qalmışdır. Əgər fikir versən, ruslar buranı sovet vaxtı Patamdart adlandırırdı”. Sitatın sonu.

Necə deyərler, düşünməyə dəyər. Çünki Badamdar-ın indi qəbul edilmiş adının dəqiq elmi izahı yoxdur, əsasən Qılman İlkinin haçansa yazdığı ədəbi-bədii kitaba görə deyirlər ki, guya fars dilində badam ağacları bitən yer deməkdir. Halbuki ərazidə badam bağlarını kim görüb? Yalnız son 40-50 ildə bəlkə kimsə həyətidə əkib. 19-cu əsrdə orada heç ağac yox idi. Nəsimi adına Dilçilik İnstitutumuzun hazırladığı etimologiya lüğətində isə “badam” sözünün farsa “yarğan, çapılmış yer”, “dar” sözünün “keçid, qapı” olması yazılıb.

Üstəlik, Abşeronda batmaqla bağlı başqa yer adları da var və eyni coğrafi ox üzərindədirlər: Lökbatan, Ceyranbatan...

Şəxsən mən Batandart variantına tərəfdaram. Bakıda, ölkəmizdə belə mübahisəli yer adları çoxdur. Məsələn, iddia edilir ki, Maşağanın adı massaget tayfalarıyla bağlıdır. Ancaq bəlkə də orda haçansa Məşədi Ağa adında adam yaşayıb, camaat öz ləhcələrində ona “Maşadağa” deyiblər.

Ən ilginclik faktlardan birini ötənlərdə yazar dostum, lərikli Vüqar Van mənə xatırlatdı. Sən demə Lerikdə 2007-ci iləcən... Azərbaycan adında kənd olub. Dəyişib Günəşli ediblər. Doğrudan da 2007-ci il mayın 8-də bizim Milli Məclisin qəbul elədiyi belə qərar vardır. O çağacan həmin kənddə yaşayan 800-dən çox adam bioqrafiyasında belə qeyd edirmiş: “Azərbaycan Respublikası, Lerik rayonu, Azərbaycan kənd sakini filankəs...”

Eybi yoxdur, əsas odur indi kənd həmişə günəşlidir. Bu da ölkəmizdə aparılan dinc quruculuq işlərindən, islahatlardan xəbər verir. Yaxşı olardı payız sessiyasında sayın deputatlarımız Biləcərinin adını dəyişib Roma qoysunlar. Həm bütün yollar Romaya aparır mənasında, həm də Biləcəri sakinləri hər dəfə “Filankəsi Biləcəriyə qədər tanıyırlar” eşidəndə dilxor olurlar. Bu, sakinləri aşıqlamaqdır. Öz adımdan yazıram, şəxsən mənə çox pis təsir edir. Lakin qəsəbəni Roma adlandırsaq “Filan şairimiz Romadan o tərəfə çıxmamışdır” deyiləndə o qədər acılı olmaz.

Hərçənd bu da Ramana qəsəbəsi sakinlərində qızcıq oyadar, çünki onlar ərazinin romalılarından qalma toponimi daşıdığı iddiasındadır. Üç Roma anlaşılmaz olar. Bəlkə Biləcəriyə Köhnə Roma deməklə (çünki Yeni Ramana artıq var, üçüncü elə bunu nəzərdə tuturdum) problemi kökündən həlledirik? Nə bilim. Düşünməyə dəyər.

Sonda bir lazımsız mövzuya da diqqəti yönəldək, azca yerimiz qalır. Bakı Hərbi Məhkəməsində müdafiə büdcəmizin 100 milyon manatını əkişdirmiş bir qrup zabitin məhkəməsi gedir. Başda Müdafiə Nazirliyi maliyyə-büdcə idarəsinin reisi, general-mayor Nizami Məmmədov olmaqla, bu yoldaşların yaxşı iştahı varmış. 100 milyonla nə qədər uşaq pulu vermək olardı.

Eyni zamanda, onlar pulları baş qərargahın keçmiş reisi Nəcməddin müəllimin əmriylə həzmi-rabedən keçirdiklərini söyləyir. Sitat: “Baş qərargah reisinin qanunsuz əmrlərini həyata keçirmişik”. Ancaq maraqlıdır, məhkəmə Nəcməddin müəllimi heç çağınb dindirmir. Yəqin Dubayda çimər yene. Hakim jurnalistləri də formal olaraq açıq elan edilən məhkəməyə buraxmır.

Yəqin deyir jurnalistlər də Dubaya gedib çimsinlər, nə var Bakıda... Nəcməddin müəllimdən orda geyçimdə ifadə almaq olar.

Batarsa dartmaq da olar.

Güney Qafqaz geosiyasi təlatümlər burulğanından çıxma bilmir. Tək səbəb də Ermənistanın Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq istəməməsi, ondan müxtəlif bəhanələrlə yayınmasıdır. Bu isə regionda yeni genişmiqyaslı hərbi toqquşma riskinin qalması deməkdir.

Bes siyasi qeyri-müəyyənlik dövrü daha nə qədər sürəcək? Ağdam yolunun tam açılması böyük sülhü yaxınlaşdıracaqmı?

“Tarixdə ilk dəfə olaraq Rusiya Azərbaycana humanitar yardım göstərib. Hərçənd bu, Azərbaycan erməniləri üçün nəzərdə tutulub. Xatırladığım qədər, son 30 ildə Rusiya bizə humanitar yardım göndərməyib. Hətta ən çətin, ərazilərimizin işğal altında olduğu vaxtlarda bir milyona yaxın qaçqınımız olanda, həmçinin 2020-ci il müharibəsindən sonra Rusiyadan heç bir kömək olmayıb”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu sabiq xarici işlər naziri, politoloq Tofiq Zülfüqarov Minval.az-a müsahibəsində deyib.

Eks-nazir baş verən olayda həm də başqa bir qəribəlik görür: “Bildiyiniz kimi, bu yarıma guya icazə verilmirdi, sonra isə Xankəndinə buraxılıb. Onlar elə təəssürat yaratmağa çalışırlar ki, sanki separatçılar müstəqil siyasi oyunçulardır, Rusiyanın köməyinə izin verib-verməməyə qədar qərar sahibidirlər. Amma bunlar həqiqətdən uzaqdır. Axır vaxtlar onlar (Rusiya, Fransa-red.) “humanitar böhran” və “Dağlıq Qarabağ erməniləri” anlayışları əsasında bir konsepsiya formalaşdırmağa çalışırlar ki, gələcəkdə separatçılar danışıqlarda tərəf kimi çıxış etsinlər. Gah Paris meri onların yanına gəlməyə çalışır, gah BMT TŞ-də onlar haqda danışılır və s. Bizi belə bir nəticəyə kökləməyə çalışırlar ki, mahiyyətində Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiası dayanan münafişə indiki mərhələdə hansısa yeni reallığa çevrilsin. O halda onlar Azərbaycan hökuməti ilə danışıqlar aparacaqlar ki, Bakı “bəzi məsələləri” həll ələsin”.

Politoloq son gelişmələrdən çıxış edərək, düşünür ki, hazırda Azərbaycan əleyhinə “Qarabağla məşğul olacaq” hansısa “Minsk qrupu”nun formalaşması prosesi gedir. “Bizi yenidən “Qarabağ münafişəsi”nin dar çərçivəsinə salmağa çalışırlar. Ona görə də Rusiya yük maşınının keçməsi başqa bir detala diqqəti yönəldir: bütün bu sirk Azərbaycan-dan yox, Ermənistan-dan ma-aş alan və Rusiya sülhməramlılarının rəhbərlik etdiyi klounlar (separatçılar-red.) üçündür. Və bu, bizim də iştirakçı olmağımıza çalışdıqları bir teatr tamaşasıdır. Məqsəd hansısa danışıqlar prosesi yaratmaqdır. Ardınca vasitəçi peyda olacaq ki, danışıqlar beynəlxalq xarakter alsın, ona uyğun olaraq da “Dağlıq Qarabağın” statusu işlənib hazırlansın. Yəni bizə yeni mexanizm sıraya gətirirlər ki, onun hesabına yaxın onillikdə başımızı qatsınlar. Yük maşını hekayəsi köhnə ssenariyə tə-

Qarabağa yeni “Minsk Qrupu” tələsi - Bakı bu oyunu da pozacaq!

Rusiya Qafqazdan gedir, amma...; Ermənistanın tək seçimi qaldı - Bakı-Ankara; analitiklərdən ilgincliklər şərh və təxminlər

mamilə uyğun gəlir”, - deyərək T.Zülfüqarov qeyd edib.

Onun qənaətinə, Azərbaycan üçün elə bir illüziya-təsəvvür yaratmaq istəyirlər ki, guya Ermənistan Rusiyanı meyilli olmaqdan çıxıb və Qarabağ məsələsində iştirakını dayandırır. “Bizim vəzifəmiz isə fərqlidir. Biz ilk növbədə Azərbaycan Prezidentinin müəyyən etdiyi fundamental prinsiplərə əməl etməliyik. Birincisi, Azərbaycanın erməni əhalisinin problemləri bizim daxili problemləridir və Bakı heç kimə hüquq və təhlükəsizlik məsələlərini həll etməyə imkan verməyəcək. İkincisi, əgər İrəvan Qarabağdakı ermənilərin vəziyyətini müzakirə obyektinə çevirmək istəyirsə, onda Ermənistan-dakı azərbaycanlıların hüquq və təhlükəsizliyinə əhatə edəcək məsələlər də “güzgü qaydası”nda gündəmə gəlməlidir”, - sabiq diplomat əlavə edib.

“İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan Ermənistanı darmadağın etdi, hər şeyini qaytardı, lakin Qarabağ separatçıları tam əzmədi, çünki Rusiya müdaxilə etdi, Moskva sülhməramlıları gətirdi və döyüşün tərəfləri ayırdı”.

Bu sözləri isə rusiyalı siyasi analitik, tarixçi Dmitri Çernişevski öz təhlili məqaləsində yazıb.

Onun fikrincə, hazırda vəziyyət o qədər gərginləşib ki, yeni müharibə istisna deyil: “Lakin bu dəfə Rusiya müdaxilə etməyəcək, çünki onun müdaxilə etmək üçün heç nəyi yoxdur”.

Tarixçi-analitikin əminliyinə görə, Ermənistan dövlətinin və erməni xalqının müstəqilliyini və həyatını təmin etmək üçün yeganə mümkün variant qonşuları - Gürcüstan, Azərbaycan, Türkiyə ilə razılığa gəlmək və sülh bağlamaqdır: “Üstəlik, bu ölkələrin heç birinin Ermənistanla qarşı əra-

zi iddiası yoxdur. Müasir Ermənistan 19-cu əsrdə Rusiya tərəfindən yaradılıb. Rusiya ermənilərin o vaxtdakı uzun əsrlər boyu türklərin olan İrəvan xanlığının torpaqlarına köçürülməsini təşkil edib. Amma Rusiya Cənubi Qafqazda 19-cu əsrdən bəri oynadığı rol daha oynaya bilməz. Bu müddət başa çatır. Rusiya Cənubi Qafqazı tərk edir. Müvafiq surətdə regionda Rusiya təsirinə forpostu kimi yaradılmış xalq və ölkənin qarşısında bir sual yaranır: bundan sonra mövcud olmağa necə davam etmək? Sualın cavabı çox sadədir - qonşularla barışmaq. Daha sizi tərk edən uzaq bir şimal imperiyasına arxalanaq yaşaya bilməzsiniz. Yaxud çox uzaqda olan və Afrikada maraqlarını müdafiə edə bilməyən Fransaya güvənə bilməzsiniz. ABŞ isə sözdə, dəstək ola bilər, amma amerikalıların Ermənistanı ayırmağa vaxtı yoxdur, onların kifayət qədər öz problemləri var”.

Odur ki, ekspert çıxış yolunu yalnız qonşularla barışıqda görür. “Əvvəlcə Gürcüstan - Ermənistan yaxın xristian ölkədir. Gürcülərlə barışın, dərhal özünüzü rahat hiss edə bilərsiniz. Türkiyə və Azərbaycanla barışın - bu, var olmaq üçün vacibdir. Axı nə Türkiyə, nə də Azərbaycan Ermənistanı təcavüz etmir. Onların buna ehtiyacı yoxdur. Müasir dünyada sərhəd dirəklərinin yerini dəyişmək yalnız Rusiyaya lazımdır, normal ölkələr bunu etmir. Ermənilər, Rusiyanın Cənubi Qafqazda döyüşən forpostu olmağı dayandırın və vəziyyətinizi xeyli asanlaşacaq”, - deyərək əlavə edib.

“BMT TŞ başda olmaqla nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən Ermənistanın dostu hesab etdiyi ölkələr dəfərlə Qarabağın Azərbaycanın parçası olduğunu bildirib-

lər, ermənilər isə başqalarının sözlərini eşitməyiblər, ancaq öz bildikləri kimi hərəkət ediblər”.

Bu etirafı Ermənistanın keçmiş prezidenti Levon Ter-Petrosyanın xarici siyasət məsələləri üzrə keçmiş müşaviri Jirayr Liparityan Massaçusetsdəki Erməni Araşdırmaları Mərkəzində çıxışı zamanı edib (Report).

“Realılıq odur ki, BMT TŞ olmaqla beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən Rusiya, Fransa, İran, Yunanistan, Kipr kimi dostlarımız həmişə deyiblər ki, Qarabağ müstəqil olmayacaq və o, Azərbaycanın bir parçasıdır. Beynəlxalq ictimaiyyətin bizə mesajı bu olub. Amma biz onları yox, sadəcə özümüzü dinlədik”, - Liparityan xatırladı.

Sözünə davam edən sabiq müşavir deyib: “Atəşkəs razılaşmasından sonra bizə deyildi ki, işğal edilmiş ərazilər, həmçinin 7 rayon geri qaytarılmalıdır. Amma dinləmədik, sadəcə, dünyaya bizim üçün nə etməli olduqlarını dedik. “Biz “bunu və ya onu istəyərəm” demək lüksünə sahib deyilik. Mən hesab edirəm ki, Azərbaycanla razılaşma imzalamaq mümkündür. Azərbaycan Prezidenti deyir ki, mənim daxili məsələm sizin işiniz deyil. Beynəlxalq ictimaiyyət də bununla razılaşır. Biz isə hər dəfə reallığa zidd hədəflər planlayır, nəticədə də uduzuruq”.

J.Liparityan hesab edir ki, İlham Əliyevin ermənilər üçün hazırkı təklifi uyğundur.

Qalır indi bu pragmatik düşüncənin erməni təfəkkürünə hakim kəsilməsi. Əks halda, daha bir “dəmir yumruq” qaçılmaz olaraq və radikal-revanşistlərin qalıqlarını bu dəfə nə Rusiya, nə də yeni-köhnə “Minsk üçlüsü” xilas edə biləcək...

□ **Siyasət şöbəsi, “Yeni Müsavat”**

Rusiya “Qırmızı Xaç”ına məxsus humanitar yük maşınının Ağam-Xankəndi yolundan keçib ünvana çatması və eyni yolla geri qayıtması ilə Azərbaycan öz xeyrinə çox mühüm, hətta tarixi bir pre-sedent yaratmış oldu.

Təbii ki, arxayınlaşmaq olmaz, indiki durumda qalır davamını gətirmək, yolu əsas və işlək marşruta çevirmək. Çünki söhbət ən əvvəl Qarabağdakı erməni etnik azlığın cəmiyyətimizə reintegrasiyasından gedir. Separatizmin dinc yolla kökünün kəsilməsi bunsuz mümkün. Əlbəttə, Ermənistan rəhbərliyinin, nəhayət, daşı öz etəyindən töküb Azərbaycanla 5 məlum baza prinsipi əsasında sülh müqaviləsi və ya çərçivə sənədi imzalaması həm reintegrasiya, həm də iki qonşu xalqın və ölkənin barışıq prosesini sürətləndirə, geridönməz edə bilər. İlin sonuna təxminən 100 gün qalır. Sual olunur, bəs qarşıdakı müddətdə Bakı-İrəvan danışıqlarında müsbətə dönüş və ya ciddi irəliləyiş mümkündürmü?

Bu yerdə xatırladaq ki, gələn ayda - oktyabrda İspaniyanın Qranada şəhərində Avropa Siyasi Birliyinin sayca üçüncü toplantısı baş tutmalıdır. Bundan əvvəlki (may) Moldova sammiti zamanı Almaniya kansleri Olaf Şolz Azərbaycan-Ermənistan-Fransa-Almaniya-Aİ “beşli format”da liderlərin növbəti görüşünün İspaniyada olacağını açıqlamışdı. Ancaq son günlərin gərginlikləri, rəsmi İrəvanın ziddiyyətli davranışları fonunda “reallaşacaqmı?” sualı ortaya çıxır.

“Fransa və Almaniyanın Azərbaycan əleyhinə çıxışlarını nəzərə alsaq, bu görüşə getməyimizə təəccüblənərdim. Ermənilərin özləri sülh müqaviləsindən qaçır. Daha sonra onlar Qarabağın “statusu”nu oradakı ermənilərin hüquq və təhlükəsizliyi, ardınca beynəlxalq missiyanı təmin etmək şəklində möhkəmləndirməyə çalışırlar. Ona görə də bütün nikbin bəyanatlara rəğmən, sülh müqaviləsi əlçatmaz görünür, təhlükəsizlik sahəsində vəziyyət dəyişən olaraq qalır. Bunlar (Almaniya və Fransa - red.) Ermənistanla bizim aramızda vasitəçi ola biləcək ölkələr deyil”.

Bu fikir Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzinin sədri, politoloq Fərid Şəfiyevin Minval.az-a açıqlamasındandır.

Rəsmi Bakı oktyabr görüşünü ignor edə bilərmə, əgər onun nəticəsiz olacağı bəri başdan müəyyəndir?

Qeyd edək ki, son vaxtlar Almaniya hökuməti də Azərbaycana münasibətdə ar-arda ədalətsiz mövqe sərgiləyir. Məsələn, Berlin Paris və

Moskva kimi tez-tez mövcud olmayan “Laçın dəhlizi”nin qeyd-şərtsiz açılması tələbi ilə çıxış edir, erməni lobbisinin və havadarlarının siyasi xoruna qoşulur. Rusiyanın sülh danışıqlarını imitasiya etməsi də ki, məlum. Qalır Avropa Birliyi və ABŞ.

“Birləşmiş Ştatlar Ermənistan və Azərbaycan arasın-

istisna olunmur. Öz növbəsində Paşinyan sentyabrın 13-də parlamentdə keçirilən “hökumət saati”nda iki ölkə başçılarının görüşünün mümkünüyü barədə sualı cavablandırarkən buna hazır olduğunu bildirib.

Əlavə edək ki, iki gün öncə Azərbaycan Ermənistanla sülh müqaviləsi ilə bağlı yeni

məqsədi vaxtı uzatmaqdır. Bəs bununla o, nəyə nail olmaq istəyir?

S.Məmmədov: “Ermənistan ümid edir ki, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsində Azərbaycana qarşı qaldırdığı iddia təmin olunacaq və bundan sonra BƏM-in qərarından beynəlxalq hüquqi müstəvidə Azərbaycana qarşı istifadə

müqavilə bağlaya və Rusiya vətəndaşlarına münasibətdə Statutu tətbiq etməyə bilər. Amma Rusiyanın bu alçalıcı müqaviləyə imza atması real görünür. Bu halda Rusiya faktiki olaraq Rusiya Prezidentinə və uşaq hüquqları üzrə ombudsmana qarşı qaldırılan cinayət işini bir növ legitimləşdirmiş olacaq”.

lərin saxta seçkiləri də erməniçiiliyin tezliklə erməni mənsəli əhalinin Azərbaycana integrasiya olunmasına imkan verməyəcəyini göstərir. Paralel surətdə Ermənistan sülhə silahlanır, darmadağın olmuş ordusunu bərpa edir və onu müasir silahlarla təchiz etməkdə davam edir. Belə halda hansı sülh müqaviləsindən söhbət gedə bilər?”

S.Məmmədovun qənaətinə, əlbəttə, haqqında anons verilən görüşlərin baş tutması mümkündür, bu görüşlərdə hətta hansısa irəliləyiş də ola bilər: “Amma fikrimcə, bu, yaxın müddətdə sülh müqaviləsinin bağlanmasına gətirməyəcək. Nəzərə almalıyıq ki, Ermənistan üçtərəfli bəyanatın bir neçə bəndinin, o cümlədən 4 və 9-cu bəndlərdə göstərilən tələbləri ilə bağlı heç nə etməyib. Əksinə, Qarabağ ərazisindəki qanunsuz silahlı birləşmələrə müxtəlif yollarla silah daşımağa cəhdlərini davam etdirir. Əvvəlki şərhlərimizdə qeyd etdiyimiz kimi, vaxt uzatmaq indiki halda və uzunmüddətli planda Ermənistanın xeyrinə olmayacaq. Azərbaycan öz ordusunu daha da möhkəmləndirməklə yanaşı, diplomatik sahədə öz planlı fəaliyyətini davam etdirir”.

Nikol Paşinyanın ziddiyyətli bəyanatlarını davam etdirməsi, sülhdən danışdığı halda, ordusunu Azərbaycanla şərti sərhədlərə cəmləməsi, həmçinin ölkəmizə qarşı şər-böhtan səsləndirməsi gərginliyi tətikləyir. Həmçinin son məlumata görə, Hindistan Ermənistanla 6 ədəd “ATAGS” haubitsası verib, daha 84-nü verməyi planlaşdırır. Yerli müdafiə şirkəti Bharat Forge-nin rəhbəri Babu Kalyani bildirib ki, 155 mm-lik haubitsalar avqust ayında təhvil verilib. Müdafiə sazişi 3 il ərzində Ermənistanla ümumi dəyəri 155 milyon dollardan çox olan 90 ATAGS haubitsasının tədarükünü nəzərdə tutur. Qeyd olunur ki, Bharat Forge müqaviləni vaxtından əvvəl yerinə yetirməyi planlaşdırır. Sülh imzalamaya “hazır olan” ölkə boğazından kəsib, silah-sursata xərcləməz. Təkcə bu fakt Ermənistanın məkrli siyasətinin növbəti ifadəsidir.

□ **E.PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Sülhə aparan ən qısa yol: Ağdam yolu - oktyabrda “beşli format” baş tutacaqmı?

Ermənistan sülhdən danışıb, yeni silahlar daşıyır; İrəvanın destruktiv fəaliyyəti gərginliyi tətikləyir...

da vəziyyətin nizamlanması istiqamətində fəaliyyətini davam etdirir”. Bunu ABŞ Dövlət Departamentinin sözcüsü Metyu Miller deyib. Onun sözlərinə görə, son bir həftə ərzində dövlət katibi Entoni Blinken bu prosesdə şəxsən iştirak edir. “Ağdam marşrutu ilə Qarabağa humanitar yüklərin bir partiyası keçib və ona görə də biz bu məsələnin vacibliyi ilə bağlı konkret məqamı bir daha təkrar edəcəyik. Uzunmüddətli perspektivdə iki ölkə arasında yekun razılığın əldə edilməsinin vacibliyinə dair çağırışımızı təkrar edirik”, - Departament rəsmisi bildirib.

Bu arada, Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan deyib ki, Azərbaycan və Ermənistan rəhbərləri - İlham Əliyev və Nikol Paşinyan oktyabrda Qranadada (İspaniyada) görüşə bilər. Lakin rəsmi Bakı hələ ki, məlumatı təsdiqləməyib.

Bundan əlavə, hazırda Nyu-Yorkda olan Azərbaycan və Ermənistan XİN başçıları arasında Blinkenin iştirakı ilə üçtərəfli görüşün keçiriləcəyi

təkliflər göndərib. Görəsən, orada nələr əksini tapıb? “Beşli format”da görüşlərin davamına ehtiyac varmı?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirdi ki, Paşinyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıması və Qarabağı Azərbaycanın suveren ərazisi olmasına dair bir neçə açıqlaması Ermənistanın hüquqi sənədlərində əksini tapmayana qədər elə açıqlama olaraq qalacaq: “Yaxın gələcəkdə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanacağı real görünür. Ermənistan son dövrdə atdığı addımlar onu göstərir ki, yaxın müddətdə sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyası istiqamətində hər hansı ciddi irəliləyiş olmayacaq. Azərbaycan tərəfinin irəli sürdüyü təkliflər - hansı ki, bu təkliflərin hamısı beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərinə tam uyğundur - Ermənistan tərəfindən qəbul olunmayıb”.

Ekspertimiz əmindir ki, Ermənistan hakimiyyətinin

etməklə ona qarşı beynəlxalq təzyiqləri artırma biləcək”.

STM icraçı direktoru Ermənistanla bağlı digər ciddi məqamdan bəhs etdi: “Ermənistanın Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Statutuna qoşulmaq və məhkəmənin yurisdiksiyasını 2022-ci ilin sentyabr ayına qədər geriye şamil olunmasına dair məhkəməyə bəyanat təqdim etmək niyyətindədir. Bu provokativ addımı atmaqla Ermənistan Rusiyanın maraqlarına da ciddi zərbə vurur və Rusiyaya münasibətdə qeyri-dost hərəkəti etməyi planlaşdırır. Roma Statutunu ratifikasiya edəcəyi təqdirdə Rusiya prezidenti və Rusiyanın uşaq hüquqları üzrə ombudsmanı Ermənistanla səfər edə bilməyəcək. Gələcəkdə Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin digər Rusiya vətəndaşlarına, o cümlədən hərbi rəhbərliyinə qarşı cinayət işlərinə başlayacağı istisna olunmur.

Buna baxmayaraq, Ermənistan bu provokasiyaya da gedir. Doğrudur, Statutun 98-ci maddəsinə əsaslanaraq Ermənistan Rusiya ilə

Yenə həmin dalğa, həmin koordinatlar...1992-ci ilin bu vaxtları yada düşdü. O zaman cəmi bir il-lik müstəqillik yaşı olan Azərbaycan həm ayaqları üstə durmağa çalışır, həm də torpaqlarını sovet ordusunun bölgədəki qalıqlarından dəstək alan işğalçı Ermənistandan, separatı-terrorçu erməni silahlı dəstələrindən xilas etmək uğrunda mücadilə verirdi. Uğurları da var idi, məsələn, Ağdərə rayonu böyük itkilər bahasına düşmən işğalından təmizlənmişdi, “mardakert” yazılmış nimdaş lövhə Azərbaycan əsgərinin çəkmələrinin altında qalmışdı.

Özbəkistan müftisi dində ifratçılığı tənqid edib - “İslam millət və iqlim dini deyil”

Özbəkistanın müftisi Nuriddin Xalixnazarov deyib ki, İslamda geyim və xarici görünüşlə bağlı ciddi qaydalar yoxdur.

Musavat.com gazeta.uz-a istinadən xəbər verir ki, müfti deyib: “Biz dini libas geyinmək mədəniyyətini həddindən artıq aşırımsıq. Belə bir fikir formalaşmış ki, İslam müəyyən paltar geyinməyi və müəyyən görkəmi nəzərdə tutur. Peyğəmbərimizdən bizə qalan bir hökm var. İslamın özünəməxsus geyim forması yoxdur və bu, mümkün də deyil. İslam bir millətin dini deyil. Bu, iqlim dini deyil”, - Nuriddin Xalixnazarov qeyd edib.

N.Xalixnazarova görə, “müsəlman olduqdan sonra müəyyən forma geyinməlisən” deyə bir şərt yoxdur. “İslam bütün bəşəriyyətə göndərilib - ərəblərin öz paltarları var, türklərin öz paltarları var, İndoneziya və Malayziya-da müsəlmanlar öz geyimlərini geyirlər, özbəklər də öz paltarlarını. İslam geyim də daxil olmaqla, təvazökarlığı və insafı öyrədir. Nə vaxt dayanacağına bilmək lazımdır. Nə özünü bütün dünyanı rüsvay edən ədəbsiz libas geyməyə, nə də ərəb üslubunda qara, zil qara paltar geyinməyə ehtiyac yoxdur. Bədənin örtülməsi nəzərdə tutulmayan hissələrini örtmək lazım deyil”, - deyə müfti qeyd edib.

“Onu orta səviyyədə saxlamaq lazımdır. Bizim təlimimizdə qadınlara üzünü örtmək, müəyyən paltar geyinmək, qarayla bürünmək, əlcək taxmaq tapşırılmayıb. Tədrisimizdə qadınların üzünü, əllərini və ayaqlarını avrat sayılmır (bədənini örtülməsi lazım olan hissələri), bu hissələrə xüsusi geyim tələb olunmur... Bu tələbləri aşmaq ifratçılıqdır”, - Xalixnazarov bildirib.

O, müsəlmanların saqqal saxlaması məsələsinə də toxunub. “Saqqal saxlamaq sünətdir (müsəlmanlar üçün arzu olunan bir hərəkətdir), bunu heç kim inkar etmir. Amma həm peyğəmbərimizin səhabələri, həm də təlim üləmalarımız bir çox göstərişlərində saqqalın bir kəbzədən (xurmanın eni) çox olmamasını və qaydaya salınmasını tövsiyə ediblər”, - deyə müfti qeyd edib.

Nuriddin Xalixnazarov dindarları İslam dininin digər məsələlərini ağılabatan və düzgün şərh etməyə çağırıb.

“Bəziləri deyirlər ki, qızıl dişləri və ya dişlərində plomb olan insanların arxasında durub namaz qılmaq olmaz. Bununla bağlı sənəd-sübut haradadır? Bunu deməyə sənə kim haqqı verib?” - deyə Özbəkistan müsəlmanlarının rəhbəri bildirib.

Müfti qeyd edib ki, valideynlərə hörmətdə də həddindən artıqlıq var. “Sosial şəbəkələrdə görürük ki, filan kişi anasının ayağını necə yuyur və bu suyu içir. Dinimiz bunu tələb etmir. Valideynlərə hörmət etmək onların ayaqlarını yuyan suyu içmək demək deyil. Valideynlərə hörmət etmək onları Kəbəyə aparıb bütün dünyanın gözü qarşısında ayaqlarından öpmək demək deyil. Onlara kömək edin, ehtiyaclarını ödəyin, xeyir-dualarını alın. Qalana artıqdır”, - deyə müfti bildirib.

edən Yuri Kim arasında növbəti telefon danışığının olduğu barədə rəsmi xəbər yayılmışdı. Rəsmi xəbərdə deyilirdi: “Nazir Ceyhun Bayramov Ermənistanın və onun tərəfindən Azərbaycan ərazilərində yaradılmış qondarma rejimin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə qarşı artan təcavüzünün, öhdəliklərə zidd olaraq Azərbaycan ərazilərindən hələ də çıxarılmamış erməni silahlı qüvvələrinin bölgədə sülh və təhlükəsizliyə əsas təhdid olduğunu diqqətə çatdırıb.

Kim, axı sən kimsən?!

Bundan sonra nə baş verdi? Bəlkə “ədalət carçısı” olan paytaxtlardan Azərbaycana təbrik gəldi, ya silah-sursat yolladılar digər itirilmiş ərazilərin azad edilməsindən ötrü. Yox, əksinə, ABŞ Konqresi Azadlığın Müdafiə Aktına 907-ci düzəliş qəbul elədi, faktiki olaraq Azərbaycana qarşı sanksiya qərarı! Torpaqlarını işğaldan, terrordan təmizləyən ölkəyə “hədiyyə” belə oldu və bu, ədalətsiz qərar bu günədək tam ləğv edilməyib, sadəcə “soyuducu”ya qoyub. Təsədüfi deyil ki, bu sanksiya “donunu açmaq”la bağlı təşəbbüslər yenidən səslənməyə başlayıb. Səbəbi bellidir: üstündən 31 il keçəndən sonra da Azərbaycanı cəzalandırmaq niyyətlərindən əl çəkmirlər. Azərbaycan ordusu 2020-ci ilin 27 sentyabrda Ermənistanın “yeni ərazilər uğrunda” planını darmadağın edərək, əks-hücumla torpaqlarının böyük hissəsini təsəvvüzdən xilas etdi, 44 günə böyük zəfər qazandı. Bu günədək bir çoxları Azərbaycanın zəfərini sinirə bilmirlər, həmçinin ABŞ-dakı erməni-pərəstlər, erməni sifətlilər, erməni çirkabında üzənlər. Çox təəssüf, az qala dövlət siyasətinə çevrilib erməni-pərəstlik, əks təqdirdə qələbəmizdən keçən müddət ərzində ABŞ səfiri Zəfərimizin rəmzi olan Şuşaya səfərdən imtina etməzdi.

Hələ bu, azmış kimi, ABŞ Senatında Qarabağdakı vəziyyəti müzakirəyə çıxarırlar. Qarabağda nə baş verib ki, bunlar niyə narahatdırlar?

Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsi Amerika Birləşmiş Ştatları Senatının Xarici əlaqələr komitəsinə açıq məktub ünvanlayıb. Sentyabrın 14-də ABŞ Senatında “Dağlıq Qarabağda vəziyyət”lə bağlı dinləmələr ke-

çirilib və burada işğalçı-terrorçu qüvvələrin cızdığı ssenariyə uyğun çıxışlar səsləndirilib. Amerika kimi ciddi dövlətin, onun Senatının adına ayıb hərəkətdir! Dinləmələrin adı belə, ikrah doğurur: Azərbaycan dövləti dəfələrlə bəyan edib ki, “Dağlıq Qarabağ” adlı inzibati ərazi vahidi yoxdur, var Qarabağ İqtisadi rayonu! Digər tərəfdən, Azərbaycanın bir bölgəsi ilə bağlı dinləmələrin keçirilməsinin özü absurdur. Nə olub? Kim ölüb? ABŞ Senatı Amerika məktəblərində silahlı qətlərlə bağlı dinləmələr keçirsə, daha faydalı iş görmüş olmazdı? Aydın görünür ki, bunlara Qarabağ ermənilərinin Azərbaycana reintegrasiyası lazım deyil, yenidən gərginlik yaratmaq istəyirlər. Yoxsa sönməkdə olan ocağı körükləməyin başqa adı yoxdur. ABŞ Senatının təşəbbüsü ilk növbədə rəsmi Vaşinqtonun Azərbaycan və Ermənistan arasında danışıqlarda moderatorluq etmək cəhdlərinə, sülh əldə olunması istiqamətində təşəbbüslərinə vurulan baltadır, bunu ABŞ dövlətinin rəhbərliyi anlamırmı? Bundan sonra Azərbaycana hansı üzle “gəlin, oturaq, sülh danışıqları aparacaq” deyəcəklər?!

ABŞ Senatındakı dinləmələrdən əvvəl Milli Məclis bəyanat qəbul etmişdi. Bəyanatda deyilir: “Azərbaycanın müstəqillik əldə etdiyi ilk gündən etibarən radikal erməni qruplaşmaları və Birləşmiş Ştatlar Konqresində onlarla əlbir olan qüvvələr Azərbaycana qarşı təcavüzü təşviq edən, radikalı cəzasız olaraq insan iztirablarına səbəb olan ağır cinayətlər törətməyə təhrik edən fəaliyyət yolu seçmişlər. Nəticədə Ermənistan Respublikası 250 min azərbaycanlı bugünkü Ermənistan ərazisindəki doğma torpaqlarından zorla didərgin salmış, Azərbaycanın beynəlxalq

səviyyədə tanınmış ərazisinin 20 faizini 30 il işğal altında saxlamış, müxtəlif etnik və dini mənşəyə mənsub olan 700 mindən çox azərbaycanlı məhv etmiş və etnik təmizləməyə məruz qoymuşdur”. Bu faktlar bəs edərmi ki, Senatdakı demobati ərazi vahidi yoxdur, var Qarabağ İqtisadi rayonu! Diğər tərəfdən, Azərbaycanın bir bölgəsi ilə bağlı dinləmələrin keçirilməsi, orada yalnız erməni mətbəxindən qidalananlar dinlənilməməlidir! Ən azı Azərbaycanın ABŞ-dakı diplomatik nümayəndəsinə söz demək haqqı tanınmalı, yaxud Azərbaycan parlamentinin yolladığı bəyanat səsləndirilməli idi. Yoxsa birtərəfli çıxışları, şərdolu üfunət qoxulu ittihamları dinləmələr adlandırmaq sadəcə ayıbdır!

“Biz “Qarabağ xalqı”na qarşı heç bir əməliyata və hücumla dözməyəcəyik, bu çox aydındır”-deyən ABŞ dövlət katibinin müavini Yuri Kim ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasının keçmiş spikeri Nensi Pelosi-ni xatırlatdı. Pelosi də ermənilərdən aldığı pulları “əritmək” üçün İrəvanda saxta göz yaşları axıtdı. İndi də Yuri Kim. Axı, sən kimsən təzə “xal” icad edirsən, Kim?! Get Kəliforniya ermənilərinə qoy o qondarma ad! Qarabağda 15-20 minlik qanunsuz “ordu” mövcuddur və antiterror əməliyyatının üzvü olaraq Azərbaycanın bu canilərin kökünü kəsmək hüququ var, bunu anlamağınız lazımdır. Bir də ki, dözməyib, neyləyəcəksən?!

Qarabağ separatçıları qondarma “seçki” keçirən gün - 9 sentyabrda Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovla ABŞ dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə köməkçisi vəzifəsini icra

Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində qondarma rejimin 9 sentyabr tarixində “prezident seçkiləri” adı altında apardığı qanunsuz fəaliyyətin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, qanunları və beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin kobud şəkildə pozuntusu olduğu, bu addımın bölgədə normallaşma və erməni sakinlərin Azərbaycan Respublikasının konstitusional qaydalarına re-integrasiya edilməsi səylərinə ciddi zərbə vurduğu bildirilib. Erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın Qarabağ bölgəsindən qeyd-şərtsiz və tamamilə çıxarılması, qondarma rejimin buraxılmasının zəruri olduğu nazir tərəfindən vurğulanıb. Nazir beynəlxalq hüquqdan irəli gələn öhdəliklərə uyğun olaraq, Azərbaycan ərazisində “seçki” adı altında aparılan bu qanunsuz fəaliyyəti qətiyyətlə pisləməyə çağırıb”.

Üstündən keçən müddət ərzində Kim reaksiyasına baxın: “Qarabağ xalqı”, “dözməyəcəyik”...Separatçılara okeanın o tayından zəhər ötürürlər...Ammə bilsinlər, 30 il ərzində Azərbaycanın əl-qolunu bağlamaq üçün çox çalışdınız, amma heç “907” zənciri də bizim yolumuzu kəsə bilmədi. Bir də ki, bu sözləri Kim Kardaşyan desəydi, anlamaq olardı...Ciddi dövləti bu qədər gülünc günə salmayın, xanım Kim!

□ Elşad Paşasoy

Ermenistan baş naziri Nikol Paşinyan Qarabağdakı mifik qurumun yeni saxta "prezidenti" Samvel Şahramanyanı hələ də təbrik etməyib. Özü də birinci kanala müsahibəsində etiraf etdi ki, beynəlxalq hüquq buna imkan vermir. O, uzaqbaşı ermənilərin oradakı başçısı ola bilər, yəni "artsax" adlı respublika yoxdur və Ermənistan heç zaman onun müstəqilliyini tanımayıb.

ləsi imzalamaqdan başqa çarəsi yoxdur. Bununla o, həm öz hakimiyyətini, həm də yeni hərbi eskalasiya olacağı təqdirdə sadəcə, boşuna həlak olacaq erməni əsgərlərinin həyatını xilas etmiş olardı. Doğru, Kremlin desantı, milyarder-dələduz Ruben Vardanyan hələ də Qarabağdadır. Ancaq onun çirkli pulları da xuntaçıları xilas edə bilməyəcək. Çünki

mağa, uduzan mentalitetlə yaşamağa haqqımız yoxdur. Çox çətin vəziyyətdəyik, amma hələ heç nə bitməyib. Artsaxın qorunub saxlanması səhifəsi bağlanmayıb və bizim onu qorumaq və saxlamaq imkanı var, sadəcə olaraq bizə böyük iradə lazımdır".

Azərbaycan həbsxanasının çoxdan darıxdığı diğə, xeyr, "artsax"-martsaxın ki-

şyanının nəinki Xankəndiyə gələ bilməməsi, artıq oradakı təlxəklərin keçirdiyi oyuncaq seçkini tanımamasına qədər gətirib çıxarıb. Ona görə də Paşinyanın saxta qurum üzərindən əlini çək-məsi Vardanyanın fəallaş-masına səbəb olub".

Siyasi şərhçi hesab edir ki, Ruben Nikolun Ermənistanda nüfuzunu zəiflətməyə və ona rəqibi ol-

Fərid Səfərli üçün azadlıq yolu göründü

Dilərə Əsgərova: "Çox böyük ümid yarandı ki, Fəridin azad olunmasında görüşün rolu olacaq"

Çingiz Qənizadə: "Tezliklə onun Azərbaycana təhvil verilməsinin şahidi olacağıq"

Sentyabrın 14-də Bakıda Azərbaycan Baş Prokuroru ilə iranlı həmkarı Məhəmməd Kazem Movahəddi-Azad arasında keçirilən görüşdə Fərid Səfərlinin məsələsi də diqqətdə saxlanılıb. Bu görüş azərbaycanlı gəncin buraxılmasını tezəşdirə bilərmi?

Yada salaq ki, Azərbaycan vətəndaşı, Almaniyanın Yena Universitetinin tələbəsi Fərid Səfərlinin fevralın 20-də İrana səfərə gedib və orada həbs edilib. Səfərliyə qarşı əvvəlcə "casusluq" ittihamı irəli sürülüb və sonra bu ittiham "casusluq etmək niyyəti" ittihamı ilə əvəz olunub. İran məhkəməsi Fərid Səfərlini iki il həbsə məhkum edib. Fərid Səfərli ittihamı rədd edib və məhkəmənin ona hər hansı sübut olmadan həbs cəzası verdiyini bildirib. Səfərlinin Almaniyada yaşayan anası Dilərə Əsgərova oğlunun Tehrana tanışı olan qızla görüşmək məqsədi ilə getdiyini bildirib.

Fərid Səfərlinin anası Dilərə Əsgərova ilə əlaqə saxlayıb oğlunda xəbər aldıq. O, "Yeni Müsavat"a cavabında dedi ki, artıq Fəridin işi ilə bağlı apelyasiya şikayəti verilib: "Artıq təcridxanadan cəzaçəkmə müəssisəsinə köçürülüb, hər şey qaydasındadır".

Ana onu da əlavə edib ki, srağagün oğlu ilə telefon bağlantısı qurub: "Fərid deyir ki, kitabxanaya yazılıb. Alman dilində çox sayda kitablar götürüb, orada oxuyur, deyir ki, burada vaxtı daha səmərəli keçir. Vəziyyəti də normaldır".

Dilərə Əsgərova İranla Azərbaycan rəsmilərinin görüşü ilə bağlı fikirlərini də bölüşdü: "Mənə Azərbaycandan xəbər verdilər ki, belə bir görüş olub, Fəridlə bağlı müzakirə olub. Çox böyük ümidlər yarandı ki, Fəridin azad olunmasında görüşün böyük rolu olacaq. Çünki belə bir yüksək şəxslər arasında belə görüş olubsa, ən azı ümid edirəm ki, Fəridin azad olunmasında, yaxud ekstradisiya olunmasında faydası olacaq".

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə də mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini açıqladı: "Fərid Səfərli İranda sadəcə qanunsuz həbs edilərək girov kimi saxlanılıb. Azərbaycanın həm diplomatik xətlə, həm hüquq mühafizə orqanları, Baş Prokurorluq xətti ilə İranla apardıqı danışıqlar nəticəsində Fəridə verilmiş ittiham yüngülləşdirildi. O azacıq biz cəza ilə cəzalandırıldı. Amma yenə də mən belə hesab edirəm ki, onu bizdə həbsdə olan İran vətəndaşları ilə dəyişdirilmək təklifi olacaq. Daha da pis ola bilərdi. Amma tam səmimiyyətimlə deyirəm ki, bizim hüquq-mühafizə orqanlarının öz vətəndaşının hüququna laqeyd qalmamasının təsiri nəticəsində İran yumşaldıcı ittihamla çıxış etdi.

İranın Baş Prokuroru ayın 14-də Azərbaycanda olarkən Məhəmməd Kazem Movahəddinin Baş Prokuror Kamran Əliyevlə görüşü zamanı Fərid Səfərlinin məsələsi bir daha müzakirə predmeti oldu. Belə hesab edirəm ki, sonrakı addımda İranın baş prokuroru Azərbaycanın təkidlərini gördükdən sonra onun cəzasının daha da yüngülləşdirilməsi ilə bağlı növbəti məhkəmə mərhələsinə keçid edə bilər. Növbəti mərhələdə onun cəzası yatdığı cəza ilə əvəzlənərək Azərbaycana təhvil verilə bilər.

Bütün hallarda Fərid Səfərli Azərbaycana geri qaytarılacaq. Azərbaycan vətəndaşının hüquqları sona qədər Azərbaycanın Baş Prokurorluğu xətti ilə dövlət səviyyəsində nəzarətdə saxlanacaq. Ümid edirəm ki, tezliklə Fərid Səfərlini Azərbaycana təhvil verilməsinin şahidi olacağıq".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Vardanyanın Qarabağda xərclədiyi pullar batacaq - Paşinyan xuntaçılara maliyyəni kəsir?

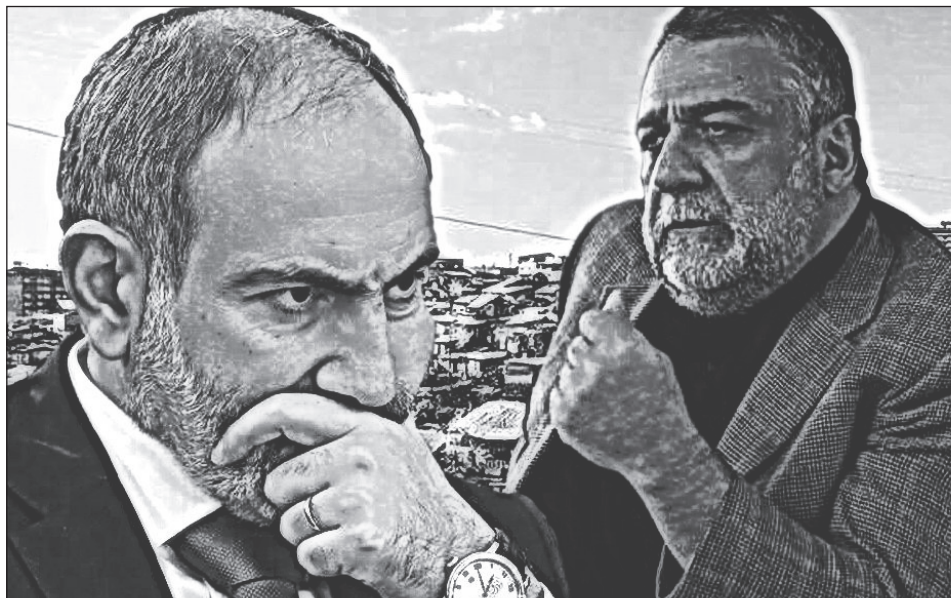
Dələduz milyarder çətin vəziyyətdə olduqlarını, lakin hər şeyin tam bitmədiyini açıqlayıb; "artsax"-martsaxın kitabı isə həmişəlik bağlanıb!

Nikol həтта dolayısıyla bu "seçim"dən narazılıq ifadə etdi. Çünki təzə "kadr" Moskva ilə yanaşı, radikal-revanşist müxalifətə, "Qarabağ klanı"na bağlıdır və iddialara görə, bu "uğurdan" ruhlanan radikallar Ermənistanda hakimiyyəti zorla dəyişmək həvəsinə düşə bilərlər. Təbii ki, daha bir səbəb kimi Nikolun Azərbaycanı qıcıqlandırmamaq istəyi də olmamış deyil.

Bu məqamda "Yeni Müsavat" Paşinyanın son mü sahibəsi zamanı dediyi sözləri xatırlatdır: "Araik Arutyunyanın istefasına təəssüflənirəm. Aramızda qarşılıqlı anlaşma və yaxşı iş mühitəsi var idi. Mən Dağlıq Qarabağın yeni lideri Samvel Şahramanyanı təbrik etməmişəm, çünki təbrik üçün xüsusi səbəb yoxdur, onun üzərinə böyük məsuliyyət düşür".

Maraqlıdır ki, Ağdam yolunun açılmasına məhz S.Şahramanyan razılıq verdi, Araik Arutyunyan yox. Bəzi siyasi müşahidəçilərə görə, istisna deyil ki, separatçılar tezliklə Bakının rəsmi nümayəndələri ilə Yevlaxda, Bərdədə və ya başqa bir şəhərimizdə görüşməyə razılaşınsınlar. Belə sual yaranır: o zaman radikallar Arutyunyanı niyə uzaqlaşdırdılar, ona güzəştə getməyə niyə imkan vermədilər, eger özləri buna gedəcəkdilərsə?

Mövcud durumda Paşinyanın qanunsuz rejimi maliyyələşdirməyi dayandırmamaqdan və sülh müqaviləsi

bu qum təpəsinə su tökmək kimi bir şey olar. Pulunun qədrini yaxşı bilən Vardanyan heç özü də buna getməz. Daha bir səbəbə: Bakını izafi qəzəbləndirməmək üçün. Onun son ümitsiz açıqlaması bu qənaəti gücləndirir.

"Kədərlidir ki, 30 il ərzində Ermənistan hakimiyyəti müttəfiqlərimizə və əlaqələrimizə güvənərək Azərbaycanı bizim üçün məqbul şərtlər əsasında razılaşmağa məcbur etməyin yolunu tapa bilmədi. İndi hamımız nə etməli olduğumuz barədə düşünməliyik".

Bunu Vardanyan onlayn sual-cavab sessiyasında Putinin məlum açıqlaması ilə bağlı sosial şəbəkə istifadəçisinin sualını cavablandırarkən bildirib.

Başqa bir istifadəçinin "müstəqillikdən danışmaq daha gec deyilmi, bəlkə muxtariyyətdən danışmaq" sualına Vardanyan belə cavab verib: "Bizim məyus ol-

tabı həmişəlik bağlanıb! Bu dəqiqə Ermənistanın özünün taleyi sual altındadır, o ki ola oyuncaq qurum...

Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirovun qəzetimizə dediyinə görə, qondarma rejim son akkordlarını vurur. Onun fikrincə, Azərbaycan quldurların nəfəs alması üçün bütün imkanları məhdudlaşdırıb və Bakının əsas məqsədi "boz zona"nı məhv etməkdir.

Ekspert hesab edir ki, Paşinyanın "seçki" tamaşasını tanımaması və separatçıların yeni liderini təbrik etməməsi də Xankəndidə yuva salan terrorçu-marionet rejimin tam demontajını yaxınlaşdırır.

X.Bəşirovun sözlərinə görə, halbu ki vaxtilə Nikol qondarma rejimin "andiçmə mərasimi"ndə iştirak edirdi: "Müharibədə əzici üstünlüklə qələbə çalacağımız regionda əsaslı reallıqlar formalaşdırdı ki, bu da hazırda Pa-

mağa çalışır: "Üstəlik, Ermənistan Roma statutunu ratifikasiya etməklə Kremlin daha da əsəbləşdirib. Bu da Vardanyanın bir qədər də aktiv fəaliyyətə keçməsinə zəmin yaradıb. Amma Paşinyan Putinə zənglər etməyə, məktublar yazmağa başlamaqla qəzəbi soyutmağa çalışır. Ermənistan Rusiyanın boyunduruğundan çıxmağın nə qədər çətin olduğunu anlayır. Hazırkı məqamda Moskva Paşinyan hökumətini sıxışdırmağı hədəf qoyub. Ancaq bizim məqsədimiz Vardanyanın ayağını da Qarabağdan kəsmək və oradakı rejimin olduğu binada Azərbaycan bayrağını sancmaqdır. Paşinyanın Xankəndidən ayağı kəsilsən kimi Vardanyan da oxşar taleyi yaşayacaq. Odur ki, onun separatizmə xərclədiyi pullar batacaq".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ABŞ, Hindistan, Səudiyyə Ərəbistanı və Avropa Birliyi liderlərinin Türkiyədən yan keçərək Cənubi Asiyaya Avropa ilə birləşdirəcək iqtisadi dəhliz yaratmaq planlarına qarşı çıxıb. Bu barədə "Middle East Eye" nəşri yazıb.

"Biz Türkiyəsiz dəhlizin olmadığını deyirik. Türkiyə vacib istehsal və ticarət bazası hesab olunur. Şərqdən Qərbə ən əlverişli xətt Türkiyədən keçir", - Ərdoğan deyib.

Nəşr yazır ki, Hindistan-Yaxın Şərq-Avropa İqtisadi Dəhlizi (IMEC) adlanan nəqliyyat xətti Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Səudiyyə Ərəbistanı, İordaniya və İsraildən keçərək Yunanıstan və Avropaya gedən dəmir yolu və dəniz marşrutlarının yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu dəhliz üzrə anlaşma memorandumu Avropa Birliyi, Hindistan, Səudiyyə Ərəbistanı, BƏƏ, ABŞ və digər G20 tərəfdaşları tərəfindən imzalanıb.

Layihənin əsas məqsədlərindən biri yüklərin çatdırılma müddətinin 40 faiz azaldılması və digər xərclərə, o cümlədən yanacaqqa qənaət etməkdir. Lakin indiki vəziyyətdə layihə Türkiyədən yan keçir. Türkiyə ilə yanaşı, layihəyə Yaxın Şərqin böyük dövlətlərindən və ənənəvi dəhliz rolunu oynayan Misir də daxil edilməyib. Misir ekspertləri Süveyş kanalının ötürücülük imkanlarının məhdudluğu ilə yanaşı, bu prosesdə siyasi amillərin də rol oynadığını bildirirlər. Onların fikrincə, layihənin Qərbi təşəbbüskarları, xüsusilə də ABŞ İsraili ora daxil etmək üçün Misirdən kənar marşrutlar təklif edirlər.

Hindistanda hesab edirlər ki, yeni dəhliz ölkə iqtisadiyyatının 40 faiz genişlənməsinə gətirib çıxaracaq. Hindistandan Avropaya, Yaxın Şərqə yükdaşımalarnın müddəti və xərci kəskin azalacaq.

ABŞ-nin yeni dəhlizi Çinin "Bir kəmə, bir yol"una qarşı uğurlu bir layihə kimi görünür. Son illərdə ABŞ-ın Çinin 800-900 milyard dollar xərclədiyi "Bir kəmə, bir yol" layihəsinə daha əlverişli şərtlərin təklif olunduğu layihə üzərində işlədiyinə dair məlumatlar tez-tez yayılırdı. Lakin onun detalları, marşrutları dəqiqləşməmişdi. Açıqlanan detallardan aydın olur ki, Qərb həm Afrikani, həm də Yaxın Şərqi Çinin getdikcə artan nüfuzundan çıxarmaq üçün həl-

Ərdoğanın Qərba xəbərdarlığı: Şərqdən Qərba ən əlverişli xətt Türkiyədən keçir - IMEC kimin üçün əlverişlidir?

zundan çıxarmaq üçün həl-
ləlik çox təkmil görünən
plan həyata keçirməyə baş-
layıb. Dəhlizin cənub
marşrutu Hind okeanını Ya-
xın Şərq və Afrikanın cənub-
bu ilə, şimal marşrutu isə
Fars körfəzinə Avropa ilə
birləşdirəcək.

Son illərdə Çin həтта
ABŞ-nin ən yaxın müttəfiqi
olan İsrailə də böyük layi-
hələr həyata keçirməyə
başlamışdı ki, bu da Va-
şinqtonla Təl-Əviv arasında
bir neçə dəfə böyük problemlərə
səbəb olmuşdu. İsrail
ABŞ-nin etirazlarına
rəğmən Çinlə əməkdaşlığı
dərindənəlməsinə təmin etmə-
yə çalışır.

ABŞ Afrikani da İMEC-ə
cəlb etmək niyyətindədir.
Prezident Co Bayden elan
edib ki, ölkəsi layihə çərçivəsində
Afrika dərindənəlmələrindən
Anqolanın okean sahil-
lərinə qədər dəmiryolu xəttinin
çəkilməsini maliyyə-
ləşdirəcək. Avropa İttifaqı
da bu layihəyə investor kimi
qoşulmaq niyyətindədir.
Transafrika dəhlizi adlandırılan
layihə Konqonun Ka-
tanqa əyaləti və Zambiya-
nın mis mədənləri olan əra-
zini Anqoladakı Lobitu lıma-
nı ilə birləşdirəcək dəmiryol

xəttinin çəkilməsini nəzərdə
tutur.

Beləliklə də ABŞ və Av-
ropa Afrikanın cənubundakı
kasıb ölkələri Çinin aqres-
siv iqtisadi ekspansiyasın-
dan çıxarmaq niyyətində-
dirlər.

Bir çox ekspertlər
IMEC-i Ərəb dövlətlərinin
öz aralarında, həmçinin İs-
railə onlar arasında inteq-
rasiyanı dərindənəlməyə
fikirindədirlər. Məlumdur ki,
Ərəb dövlətləri uzun müd-
dətdən bəridir irəli sürülən
Körfəz dəmiryol xəttinin ti-
kintisini həyata keçirə bil-
mir. 2009-cu ildə Səudiyyə
Ərəbistanı, Küveyt, Qətər,
BƏƏ, Bəhreyn və Oman ən
böyük limanları və şəhərləri
birləşdirəcək müştərək də-
mir yolu infrastrukturunun
tikintisi barədə razılığa gə-
lib. Lakin bu təşəbbüs əv-
vəlcə ərəb baharına görə,
daha sonra Körfəz ölkələri
arasındakı (Qətər, Səudiyyə
Ərəbistanı və BƏƏ) mü-
naqişə üzündən arxa plana
keçdi. Təşəbbüsün layihə-
yə çevrilməsi 2021-ci ildə
baş tutdu, iştirakçılar dəmir-
yol xəttini 2025-ci ilədək baş-
laşdırmağı planlaşdırır-
lar. Lakin hələ də fiziki tikinti
işlərinə başlanmaması bu
hədəfin reallaşmasını ciddi
şəklidə sual altına alır.

Ərəb ekspertləri hesab
edirlər ki, İMEC kimi böyük
layihənin həyata keçirilmə-
sində İsraili Hindistan-Av-
ropa yükdaşımalarda kör-
pü rolunu üçün kifayət qədər
uyğun olan Livan və ya Su-
riya əvəz edə bilər.

Qeyd etmək lazımdır ki,
Səudiyyə Ərəbistanının
IMEC-də İsrailin iştirakı ilə

bağlı mövqeyi hələ də bəlli
deyil. Təl-Əvivin Səudiyyə
krallığına yaxınlaşmaq
üçün bütün cəhdlərinə bax-
mayaraq, Ər-Riyad hələ də
İsrail dövləti ilə münasibət-
ləri normallaşdırmaq üçün
heç bir konkret addım at-
mayıb: bir tərəfdən
ərəb-müsəlman birliyinin
rəhbəri rolunu, digər tərəfdən
isə ölkə iqtisadiyyatının di-
versifikasiyanı çox böyük
təhəvvə verə biləcək Qərb in-
vestisiyaları...

Digər bir məsələ Sə-
udiyyənin Çinlə iqtisadi
əməkdaşlığının genişlə-
nməsidir. Çin hazırda Sə-
udiyyə Ərəbistanının ən bö-
yük ticarət tərəfdaşı və kral-
lığın iqtisadiyyatına sərmə-
yə qoyan ölkədir. Krallıq da
Çin iqtisadiyyatına kifayət
qədər investisiya yatırır:
ötən il bu investisiyaların
həcmi 5 milyard dollar təşkil
edib.

Ümumiyyətlə, son illər
Körfəz ölkələrində, xüsu-
sən də Səudiyyə Ərəbista-
nında iqtisadi təsir uğrunda
Çin və Hindistan arasında
gərgin rəqabət müşahidə
olunur. Hindistan-Səudiyyə
Ərəbistanı ticarət dövriyyə-
si aktiv inkişaf edir: bu il 22
faizdən çox artaraq, əsa-
sən Səudiyyə Ərəbistanı-
nın Hindistana ixracı hesa-
bına təxminən 53 milyard
dollara çatıb. Ötən il Sə-
udiyyə Ərəbistanı Hindis-
tan iqtisadiyyatına sərməyə
qoyan ən böyük on inves-
tordan biridir və yaxın bir
neçə il ərzində krallıq Hin-
distana 100 milyard dollar
sərməyə qoymağı planlaş-
dırır.

Göründüyü kimi, Sə-

udiyyə Ərəbistanı üçün ən
sərfəli perspektiv hər iki la-
yihədə iştirakdır. Ölkənin
məqsədi də balanslı siyasət
yürütməklə ikisinin də iştri-
akçısı olaraq qalmaqdır. La-
kin ABŞ və Avropanın Çinlə
getdikcə gərginləşən mü-
nasibətləri fonunda buna
nail olunması kifayət qədər
problematik görünür.

Türkiyəyə gəlincə, qar-
daş ölkə Yaxın Şərq və Asi-
ya arasında tranzit ölkə sta-
tusuna iddialı olduğunu giz-
lətmədən bu hədəfə çat-
maq üçün müxtəlif layihə-

yol xəttinin yenidənqurul-
ması layihə başa çatmaq
üzrədir. Türkiyə isə Bosfor-
dan yeni sualtı dəmiryol
xəttinin tikintisini həyata ke-
çirir.

Türkiyə həmçinin Hin-
distandan Avropaya yükda-
şımalar üçün istifadə olu-
nan Şimal-Cənub nəqliyyat
dəhlizində də iştirakçıdır və
bu iştirakçılığı daha da ge-
nişləndirməyə çalışır. Hin-
distandan malların İran
üzərindən keçməklə Türki-
yəyə, Rusiyaya çatdırılma-
sını nəzərdə tutan dəhlizdə

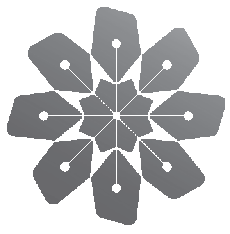
Azərbaycan hər iki istiq-
mətdə tranzit ölkə kimi çıxış
edir.

Rusiya prezidenti Vladi-
mir Putin hesab edir ki, İMEC
Şimal-Cənuba heç bir proble-
m yaratmır. Onun sözləri-
nə görə, İMEC-in hər hansı
formada Rusiyaya mənfi tə-
siri yoxdur: "İnanıram ki, bu,
bizə yalnız xeyir verəcək, lo-
gistikani inkişaf etdirməyə
kömək edəcək. Birincisi, bu
layihə uzun müddətdir, bir
neçə ildir ki, müzakirə olu-
nur. Malların bu dəhlizlə əla-
və daşınması əslində bizim
Şimal-Cənub layihəmizə
əlavədir və hansısa şəkildə
bizə mane ola bilməz".

Putin xatırladı ki, Şi-
mal-Cənub dəhlizi Fars kö-
rfəzinə və Hindistana çıxışı
təmin etməlidir: "Əgər baş-
qa bir marşrut varsa - mə-
nim fikrimcə, İsrail də iştirak
edirsə, bu o deməkdir ki, biz
Qara dənizdən keçib, sonra
Aralıq dənizinə keçə və bu
dəhlizdən istifadə edə bil-
ərik. Memorandumu imzala-
yan həmlikarlar iqtisadi tərəf-
lərinə yaxından nəzər sal-
malıdırlar. Bu, sadəcə niyyət
memorandumudur".

Putin layihənin çətinlik-
lərini də sadalayıb: "Layihə
çərçivəsində yüklər əvvəl-
cə dəmir yolu ilə dənizə çat-
malı, burada yenidən gəmi-
lərə yüklənməli, daha sonra
BƏƏ və ya Səudiyyə Ərə-
bistanı limanlarında yeni-
dən dəmir yoluna, oradan
yenidən gəmilərə yüklən-
məlidir. Bu iqtisadi yük-
lərin bütünü layihənin iqtisadiyya-
tına təsir edir. Bu nəzərə
alınmalıdır".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məşavət"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Sentyabrın 15-dən yeni tədris ilinə start verildi. Statistik məlumata görə bu il 150 min müəllim ümumtəhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərəcək ki, onların da təxminən 19-20 faizi kişi müəllimləridir. Qeyd edək ki, hər ötən il məktəblərdə kişi müəllimlərin sayının azaldığı müşahidə olunur. Mütəxəssislər bildirir ki, sovet dövründə də müəllim peşəsini seçən kişi müəllimlərin sayı çox olmayıb, amma onların sayı indiki qədər də azlıq təşkil etməyib.

Araşdırmalar göstərir ki, məktəblərdə kişi müəllimlərin sayı məhz 1991-1992-ci illərdən sonra kəskin azalmağa başlayıb ki, bunun da əsas məlum səbəbi həmin dövrdəki böhranlı vəziyyət, müharibə şəraitinin mövcudluğu idi.

Mütəxəssislərə son illərdə məktəblərdə baş verən neqativ halları nəzərə alaraq, məktəblərdə kişi müəllimlərin sayının artırılmasına böyük ehtiyac olduğunu bildirir. Qeyd olunur ki, şagirdlərin, xüsusilə də oğlanların həm kişi, həm də qadın müəllimlərin təsiri altında formalaşması daha uyğundur. Elə məktəblər var ki, orada pe-

daqoji kollektiv yalnız qadınlardan ibarətdir, hətta idman dərslərini də qadın müəllimlər keçirlər. Belə olan halda şagirdlər ancaq qadınlarla ünsiyyətə olurlar.

Bəs niyə kişilər orta məktəblərdə müəllim işləməyə can atmır? Məktəblərdə müəllimlərin 81 faizinin qadın olmasının hansı mənfi təsirləri var?

Təhsil eksperti Kamran Əsədov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışib. Ekspert qeyd edib ki, hazırda 4432 orta ümumtəhsil məktəbində 150 min müəllim çalışır və onların 81 faizini qadınlar təşkil edir: "Bu prosesə baxanda görürük

Gender, ailə, demoqrafiya

Yeni **MÜSAVAT**
N 165 (8301) 16 sentyabr 2023

Təhsil ekspertindən SOS: "Kişi müəllimləri məktəblərə qaytarmalıyıq, əks halda..."

Azərbaycan məktəblərində müəllimlərin 81 faizi qadınlardır; **Kamran Əsədov**: "Bu durum təhsilimizə təhdid, genefondumuza təhlükədir"

ki, Azərbaycan müstəqillik əldə edən bu rəqəm fərqli idi. Yəni məktəblərdə çalışan müəllimlərin 56 faizi qadınlar, 44 faizi kişilər idi. Müstəqilliyin ilk illərində kişi müəllimlərin xeyli qismi Birinci Qarabağ müharibəsinə getdi. Həmçinin həmin dövrdə baş verən inflyasiya və devalvasiya müəllimlərin əmək haqqını çox ciddi şəkildə aşağı saldı. Beləliklə də, müəllimlərin əmək haqqı aşağı olduğu üçün kişilər bu sahədən getməyə başladı. 1991-2001-ci illər dövründə kişi müəllimlərinin sayında kəskin azalma baş verdi.

Ardınca işə qəbul prosesində daha çox kolleklərə üstünlük verilməyə başladı, nəticədə universitetlərdə müəllimlik ixtisasları üzrə plan yerləri kəskin azaldı. 2001-2011-ci illərdə ali təhsil müəssisələrində pedaqoji plan yerlərinin sayı kəskin azaldı, əvəzində orta ixtisas təhsil müəssisələrində, yeni kolleklərdə ingilis dili, Azərbaycan dili müəllimliyi ixtisaslarını kolleklərə saldılar. Bu zaman hərbi xidmətdən azad etmə olmadığına görə oğlan abituriyentləri kolleklərə getmədilər, əvəzində qız abituriyentləri kolleklərə gəldi, ardınca ali məktəblərə gəldilər".

Təhsil eksperti qeyd edib ki, məktəblərdə kişi müəllimlərinin sayının kəskin az olması təhsilin keyfiyyətinə ciddi şəkildə mənfi təsir göstərir: "Aparı-

lan tədqiqatlar göstərir ki, kişi müəllimlərin dərslində şagirdlərin aktivliyi, dərse davamiyyəti, hazırlığı qadın müəllimlərlə müqayisədə kifayət qədər fərqlidir, yəni müsbət göstəricilər kişi müəllimlərə aiddir.

Ölkədə 1693 uşaq bağçası var, orada təlim-tərbiyə sahəsində çalışanların sayı 18 mindən çoxdur və hamısı da qadındır. Yeni bir bağçada belə nə direktor, nə də təlim-tərbiyə sahəsində çalışanların arasında kişi işçi yoxdur. Kişi işçilər bağçada yalnız bağban, dalandar, gözetçilərdir. Beləliklə də uşaqlar erkən inkişaf dövründə yalnız qadınlarla təlim-tərbiyə prosesinin iştirakçısı olurlar. Halbuki 2016-cı ildə qəbul edilmiş qaydalarda əks olunur ki, təhsil müəssisələrində kişi pedaqoqlar da olmalıdır.

Uşaqlar bağçadan sonra ibtidai siniflərə gəlirlər, orta məktəblərin ibtidai siniflərində də çalışan müəllimlərin yalnız 4 faizini kişi müəllimlər təşkil edir. Başqa sözlə, ibtidai siniflərdə çalışan müəllimlərin 96 faizi qadındır ki, bu da yetkinlik inkişaf dövründə şagirdlərin həm fiziki, həm də psixoloji inkişafına, xarakterinin formalaşmasına mənfi təsir göstərir. Hazırda orta məktəblərdə çalışan kişi müəllimlərin orta yaşı 46-dir. Bu o deməkdir ki, artıq çox cüzi sayda

kişilər müəllim peşəsinə gəlir. Araşdıranda görürük ki, bu il orta məktəblərə qəbul edilmiş 8 min müəllimin cəmi-cümlətən 1500 nəfəri kişi müəllimləri təşkil edir. İş o yere çatıb ki, məktəblərdə hətta idman və hərbi fənlərə də qadın müəllimləri gəlir".

Ekspert bunu yeni nəslin genefondunun formalaşmasına mənfi təsir göstərəcəyini düşünür: "Biz genefondun qorunması, həmçinin orta ümumtəhsil məktəblərində tədrisin digər yanaşmalarını dəyişmək üçün gender bərabərliyinin mütləq şəkildə tənظیمləməliyik. Hesab edirik ki, azı 5 il müəyyən strateji ixtisaslarda kişi müəllimlərinin qəbuluna üstünlük verməliyik. Diqqət etsək görürük ki, son illərdə məktəblərdə neqativ halların sayı, şagirdlərin dərse

davamiyyətsizliyi, qayda-pozuntularının sayı kəskin artıb ki, fikrimcə, bunun da əsas səbəblərindən biri məktəblərdə kişi müəllimlərinin cüzi sayda olması ilə əlaqədardır. Təhlil edəndə görürük ki, özəl liseylərdə bu cür hallar yoxdur, çünki orada genefond, gender bərabərliyi qorunur.

Bir daha qeyd edirəm, vəziyyətin bu cür olması birbaşa təhsilimizə təhdid, genefondumuza təhlükədir. Bunun üçün də kişi müəllimlərini məktəblərə qaytarmalıyıq. Fikrimcə, ailə başçısı olan kişi müəllimlərinə güzəşt etməliyik və buna borcluyuq. Onları kommunal xərclərdən azad etməliyik ki, aldıkları əmək haqları ciblərində qalsın. Belə olarsa, kişilər yenidən müəllimlik peşəsinə gəlməyə başlayacaq".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

Məhərrəmlik bitdi, toylar başladı - 2 ayda dəyişən menyü qiymətləri

Şadlıq evləri sifarişlərin azlığından gileylənir, əhali işə...; yaxın gələcəkdə onların bəziləri iflas ola bilər

Bu gün - sentyabrın 16-da iki aylıq məhərrəmlik əyyamı bitir. Toy mövsümü yenidən başlayır. Bəs ötən iki aylıq zaman, daha doğrusu, inflyasiya şadlıq evlərindəki menyü qiymətlərinə necə təsir edib?

Bildirilir ki, qiymətlərdə əvvəlki ilə müqayisədə minimum 5 manat artım müşahidə olunur. Hazırda 35-40 manata kimi olan menyularda qiymətlərin 20 faizə qədər artdığı deyilir. O da qeyd edilir ki, menyü qiymətlərində artım olsa da, restoranların eksrəiyyətində demək olar ki, boş yer qalmayıb. İnzibatçılar deyir ki, menyularda təbiiq olunan qiymət artımı ümumi ərzaqların qiymətinin dəyişməsi ilə bağlıdır. Hətta elə restoranlar var ki, yaranmış qiymət fərqi baxmayaraq, oktyabr ayına qədər demək olar ki, bütün günlər bron edilib.

Qiymətlər nə dərəcədə reallıqla uzlaşır? Mövzu ilə bağlı bir neçə şadlıq sarayı ilə əlaqə saxlayıb, mövcud vəziyyəti öyrəndik.

"Saffir" şadlıq sarayından "Yeni Müsavat"a bildirildi ki, ümumiyyətlə, Məhərrəm ayında toy etməyiblər: "İki ay müddətində şadlıq sarayını təmirə bağlamışdıq. Amma işçilərin maaşlarını verirdik. O ki qaldı, qiymətlərin artmasına, bu amil menyulara təsir etməyəcək. Köhnə qaydada necə olubsa, bu il də elə olacaq, qiymətləri artırmayacağıq".

"Crand Neon" şadlıq sarayının administratoru Əfqan Məmmədov da bizimlə söhbətdə dedi ki, köhnə qiymətlərlə davam edəcəklər: "Hələ ki qiymətləri qaldırmamışıq. Çünki artıq sentyabr, oktyabr, noyabr ayları üçün sifarişlər əvvəldən edilib. Onları da köhnə qiymətlərlə qəbul etmişik".

Restoranın nümayəndəsi əlavə etdi ki, sifarişlər çox azdır: "Özümüz də məəttəl qalmı-

şış, iki aydır, toy yoxdur. Əslində indi sifarişlər həddən çox olmalı idi. Çünki əvvəlki illərdə avqust ayında çox müraciətlər olurdu, toy, nişan, ad günü və sairə. İndi sanki yoxa çıxıb. Sentyabrın 15-dir, tək hallarda müraciətlər olur. Yeni müraciətlərdə təqribən 50 faiz azalma var. Bilmirəm, bəlkə sentyabr ayı 44 günlük Vətən müharibəsinin anım dövrünə təsadüf

edir ona görə. Amma biz səbəbini anlaya bilmirik".

"Böyük Saray"da da vəziyyət eynidir. Şadlıq evinin administratoru Əli Qasimov bizimlə söhbətdə dedi ki, bazarda qiymətlər artsa da, menyunun qiyməti artırılmıyacaq: "Biz əvvəldən sifarişləri artıq götürmü-şük, qiymətləri artırmaq düş-ğün olmaz. Düzdür, sifarişlər azdır, durğunluqdur. Bunun da

səbəbi Bakıda şadlıq evi, restoranların sayının çox olmasıdır. İstər-istəməz bu sifarişlərin azalmasına öz təsirini göstərir".

"Xəmsə" şadlıq sarayının rəhbəri, tanınmış iş adamı Mürvət Həsəni "Yeni Müsavat"a dedi ki, restoranda ciddi qiymət artımı yoxdur: "Amma digər restoranlardan eşidirəm ki, ola bilər ki, qiymət artımı olsun. Ciddi qiymət artımının olması üçün bazardakı ümumi qiymətlərdə artımın olması lazımdır. Bazarda qiymətlər qalxıb deyə qiymət artımı ola bilər. Amma bizdə qiymət artımı yoxdur. Toylar normal qaydasında gedir. Fikrimcə, bu il belə də davam edəcək. Gələn il qiymətlər qalxarsa, biz də menyuların qiymətini artırma bilərik. Hazırda sifarişlər əvvəlki illərə baxanda çox azdır. Bildiyim qədər Bakıda 600-dən çox şadlıq evi var. Onlardan neçəsi hazırda bağlanıb bilmirəm. Çox güman ki, yaxın gələcəkdə şadlıq saraylarının bağlanması mümkündür. Kim işləyə biləcəksə, müəyyən dövr üçün işləyəcək".

Artıq neçə aylardır ki, iqtisadçılar da şadlıq sarayları ilə bağlı bədbin proqnozlar verirlər. Qeyd edilir ki, yaxın gələcəkdə şadlıq saraylarının müfəllis olması qaçılmazdır. Nəzərə alınsa ki, toy mövsümünün ən aktiv dövrü Ramazan ayına tə-

sadüf etdi. Həm mart ayı, həm də aprel ayı təsir göstərdi. May ayında da adətlərə görə toy edilmir. Ekspertlər qeyd edir ki, ötən ildən inflyasiya gedir, bu 40 faiz özünü göstərdi. Hazırda da davam edir. Qiymətlərin artması sözsüz ki, restoranlarda menyuların bahalaşmasına səbəb olub.

İkinci məsələ - şadlıq evlərinin ən böyük problemi onların standart menyü təklif etməsi ilə bağlıdır. Müştərinin tələbinə uyğun yox, özlərinin təqdim etdiyi standart menyü var ki, orada da bəzən müştəri çox dəyişiklik edə bilmir. Bu da öz növbəsində bahalaşmaya səbəb olur. Çünki şadlıq evləri əvvəlki dövrə görə işləri yaxşı gədirdi, heç nə onlara təsir etmirdi. Tələb çox, rəqabət az olduğundan daha çox özlərinin diktə etdiyi menyular var idi. Hazırda bu da məsələyə öz təsirini göstərir. Ona görə də insanlar daha az toy etməyə meyllidirlər. Böyük toyların azalması, həm də pandemiya insanlara məsələyə fərqli yanaşmağı öyrətdi. Artıq dəbdəbəli toylar gündəmdə deyil, kiçik kompakt toylar etmək istəyirlər. Bir sözlə, ekspertlər hesab edir ki, yaxın gələcəkdə şadlıq saraylarının bəziləri sıradan çıxacaq, iflasa uğrayacaq.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

“Ukrayna Rusiyanı 2024 və ya 2025-ci ildə məğlub edə bilər. Hazırkı əks-hücum cəhəzində rus ordusunu tutduğu ərazilərdən tamamilə çıxarmaq çətin ki, mümkün olsun”.

Bu barədə Britaniyanın istefada olan generalı Riçard Barronsun “Financial Times” qəzetinə açıqlamasında deyilir.

“Ukraynanın hazırkı əks-hücum əməliyyatı Rusiyanı çıxdaş etməyəcək - heç kim bunu gözləmədi. Qısa qədər Rusiyanın zəbt etdiyi torpaqların sahəsini yarıya-dək azaltmağın mümkünlüyü də çətin ki, ən optimist məqsədlərdən biri olsun”, - materialda bildirilir.

Barrons vurğulayıb ki, Ukrayna Silahlı Qüvvələri çox

Ukrayna üçün qalibiyyət tarixi açıqlandı - İlginə proqnoz, Şoyqunun qələbəyə inamsızlığı

Kənan Rövşənoğlu: “Həm Rusiya, həm də Qərb bir-birinin “yorulacağı” günü gözləyir”

Səxavət Məmməd: “Ukrayna əhalisi bu vəziyyətə nə qədər dözəcək, onu bilmək olmaz”

güman ki, ölkənin cənubunda Rusiya müdafiəsinin üç xəttindən birincisini keçib. Onun fikrincə, bu, ən çətin hərbi əməliyyatlardan birinə çevrilir.

“Rusiya qüvvələri səpələnib, tükənib və heç bir ehtiyatı yoxdur, lakin təslim olmasalar, hələ çox vaxt keçəcək”, - general qeyd edib.

Generalın sözlərinə görə, Ukrayna hələ də hava hücumundan müdafiə və minalardan təmizləmə avadanlıqlarına ehtiyac duyur və sursat təchizatı problemi yalnız müvəqqəti həll olunub. Onun fikrincə, bütün bunların qaydaya salınması səbəbilə müharibəni ən azı gələn ilə qədər təxirə salacaq.

Barrons hesab edir ki, Rusiyanı məğlub etmək üçün müvafiq vasitələr mövcud olmayana qədər Kiyevin döyüş meydanında əhəmiyyətli uğur əldə etməkdə israr etməsinə ehtiyac yoxdur: “İkincisi, so-yuq dövrdə “qopar və saxla” prinsipinə əməl etmək daha yaxşıdır (itkiləri azaltmaq üçün qısa müddətdə təşviq); üçüncüsü, Ukrayna diqqətini əks-batareya döyüşünə yönəltməli və Rusiyanın hərbi imkanlarını məhv etməli, öz hüdudlarından kənarda ona

zərbə vurmaq üçün “cəsarət və ixtiraçılıqdan” istifadə etməlidir; dördüncüsü, taxıl ixracını bərpa etmək üçün Rusiyanın Qara dəniz donanması zərərsizləşdirilməlidir (Bu prosese başlanılıb - red.)”

Britaniyalı generalın ehtimalına görə, 2024-cü ilin ortalarında Qərb Kiyevə sursat tədarükünü gücləndirməyə başlayacaq və bu, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin hücum imkanlarında dönüş nöqtəsi olacaq.

Maraqlıdır ki, bu arada Rusiya müdafiə naziri Sergey Şoyqu ölkəsinin Ukraynada mümkün hərbi qələbəsinə dolayısıyla şübhə ifadə edib. Belə ki, rusiyalı telejurnalistin “...və Rusiya müharibədə qalib gələcək” dəqiqləşdirici sualına hərbi nazir əllərini yana açmaqla, yeni qeyri-müəyyən cavab verib.

Tanınmış siyasət yazarı Kənan Rövşənoğlu hesab edir ki, bu müharibədə Rusiya və Qərb cəbhələri bir-birinin yorulmasını gözləyir: “Ukrayna müharibəsi ağır, yorucu müharibəyə çevrildi. Rusiyanın ilk hücum əməliyyatının uğursuzluğundan sonra da-nı, üstəlik Ukrayna tərəfinə topladığı ordunu hü-cumda istifadə etməməsi, ne-

hayət, Ukrayna ordusunun yaydan başlayan əks-hücum əməliyyatının uğursuz olması, ya da belə desək gözlənilən qədər effektiv olmaması belə deməyə əsas verir ki, müharibə uzanacaq. Hazırkı şəraitdə təklif olunan atəşkəs heç bir tərəfi qane etmir. Buna görə də müharibənin indiki şərtlərdə şəraitdə dayanması və ya tərəflərdən birinin qəti qələbə qazanıb müharibəni bitirməsi mümkün deyil. Bu səbəbdən də ekspertlər savaşın uzanacağını ehtimal edir.

Qərbdən silahların gəlməsi cəbhədə çətin ki, əsaslı dönüş yaratsın. Əksinə, bu silahlar gəldikdə müharibə daha da şiddətlənəcək və amansız xarakter alacaq. Yeni yeni silah gələcək, Ukrayna ordusu bu silahlarla Rusiyaya qalib gələcək demək təcrübəsizlik olar. Bu müharibə tərəflərdən birinin resurslarının tükənməsi, yaxud da siyasi sabitliyin pozulması nəticəsində dayanacaq. Hazırda bu olmadığı üçün müharibənin dayanacağını demək çətindir. Mənə elə gəlir ki, hər iki tərəf, yeni həm Rusiya, həm də Qərb bir-birinin “yorulacağı” günü gözləyir”.

Hərbi ekspert Səxavət Məmməd bu savaşın gələn ilə

silahlar verilməyə, Rusiya passiv döyüşlərdən aktiv döyüşlər keçirməyə başla-ya bilər. Cari ilin əvvəlindən Ukraynanın böyük əks-hücum əməliyyatlarına başla-yacağı deyilirdi. Bunun üçün ən uyğun variant yay dönəmi idi. İndi anlayırıq ki, bu ya blef imiş, ya da Ukrayna vəd edilən heç bir vasitə verilməyib. Qərb ölkələri də Ukraynaya silah-sursat verməkdə çəkinən davranırlar.

Bu cür müharibələrin sonu olmur. Qərb ölkələri Ukraynaya lazım olan silahları vermə-sə, Rusiya da çıxdığı hədlərdə

dayanmaqda qərarlı olsa, bu müharibə uzun illər davam edə bilər. Müharibənin bu qədər uzanması Ukrayna daxilində problemlərə yol açar. Nəzərə almalıyıq ki, dö-yüşlər Ukrayna ərazisində gedir, Rusiya ərazisində yox. Tətbiq edilən sanksiyalara baxmayaraq Rusiyada iqtidarı laxladan proseslər baş ver-mədi. Ancaq Ukrayna əhalisi bu cür vəziyyətə nə qədər dö-züm gətirəcək, onu bilmək ol-maz. Hesab edərik ki, vaxt keçdikcə Zelenski bunu da düşünməli olacaq”.

□ Cavanşir ABBASLI,
“Yeni Məsəvat”

“Nar” “Bilik günü”də Füzuli və Tərtərdəki məktəblərə dəstək olub

“Nar” birinci sinfə başlayan şagirdləri “Bilik günü” münasibətilə təbrik etmək üçün Füzuli və Tərtərə səfər edib. Mobil operator ümumilikdə 6 məktəbin bütün “bircincilərinə” yeni dərs ili üçün ləvazimatlar, o cümlədən məktəb çantaları hədiyyə edib.

“Nar” artıq bir neçə ildir ki, korporativ sosial məsuliyyət (KSM) strategiyası cəhəzində Azərbaycanın bölgələrində təhsil alan şagirdlərin məktəb həyatına ilk addımlarını dəstəkləyir. “Nar”ın KSM istiqamətində həyata keçirdiyi digər layihələrlə [nar.az/projects](https://www.nar.az/projects/) <https://www.nar.az/projects/> sahifəsində tanış ola bilərsiniz.

“Nar” hal-hazırda 2,2 milyon abunəçiyə yüksək keyfiyyətli rabitə xidmətləri göstərməkdədir. “Nar” son 4 ildə Müştəri Loyallığı indeksinə görə ölkədə lider mobil operatorudur. Mobil operator müştəriyönümlülük strategiyasına sadiq qalaraq sərfəli qiymət qarşılığında üstün xidmət təqdim edir.

Elan

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış Üzrə Dövlət Xidmətinin (keçmiş Tovuz rayon hərbi komissarlığı) Tovuz Rayon Şöbəsi tərəfindən Bayramov Əhməd Məzahir oğlunun adına verilmiş hərbi bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Rusiya Dövlət Duması payız sessiyasının əvvəlində şaurma standartını müzakirə edəcək.

Bu barədə parlamentin aşağı palatasının vitse-spikeri Vladislav Davankov RIA Novosti-yə bildirib.

“Payız sessiyasının əvvəlində biz Dövlət Dumasında təhlükəsiz qida ilə bağlı dəyirmi masa keçirəcəyik. Şaurma standartını da müzakirə edəcəyik”, - o deyib.

Deputat qeyd edib ki, müzakirə “Rospotrebnadzor”, Səhiyyə Nazirliyi və müvafiq ekspertlərin iştirakı ilə baş tutacaq.

“İşi axıra çatdırmaq lazımdır, çünki söhbət təkcə insanların sağlamlığından deyil, sözün əsl mənasında həyatı təhlükəsindən gedir”, - vitse-spiker vurğulayıb.

Bundan əvvəl Davankov “Rospotrebnadzor”-a şaurma standartının yaradılması xahişi ilə müraciət edib. İyul ayında o, həmçinin şobəyə bu yeməyi hazırlamaq üçün tövsiyələr hazırlamağı, sağlam inqrediyentləri müəyyən etməyi və tərkibdən zərərli olanları çıxarmağı təklif edib.

Sentyabrın 7-nə keçən gecə Kursk vilayətinin Lqov şəhərində şaumardan kütləvi zəhərlənmə baş verib. Bir neçə nəfər kəskin bağırsaq infeksiyası əlamətləri ilə təcili yardıma müraciət edib. Zəhərlənənlərdən biri, 23 yaşlı qız infeksiya-toksik şokdan dünyasını dəyişib. Ümumilikdə 22 nəfər kömək üçün həkimlərə müraciət edib.

İstintaq Komitəsi tərəfindən “Təhlükəsizlik tələblərinə cavab verməyən, ehtiyatsızlıqdan insan ölümünə səbəb olan mal və məhsulların istehsalı, saxlanması, satışı” maddəsi ilə cinayət işi açılıb. Satış məntəqəsinin fəaliyyəti dayandırılıb.

Xatırladaq ki, bir müddət əvvəl Rusiyanın tanınmış gastroenteroloqu Yekaterina Kaşax şaurmanın təhlükəli qida olduğunun bildirmişdi: “Şaurmanın əsas təhlükəsi ondan ibarətdir ki, bu yeməyə daxil olan qiymə, mayonez sousu və tərəvəzlər bağırsaq infeksiyalarına səbəb olan bakteriyalarla çirklənə bilər: dizenteriya, salmonelloz, kampilobakterioz, yersinioz. Bakteriyaların özləri öldüyü, lakin çoxlu toksinlər buraxdığı zaman qida yoluxucu xəstəlik riski də var”.

O qeyd edib ki, ağır bağırsaq infeksiyası ehtimalı zəifləmiş immun sistemi olan insanlarda, məsələn, immun sistemini zəiflədən dərman qəbul edənlərdə, həmçinin İİV-lə yaşayanlarda daha yüksəkdir: “Lakin mahiyyət etibarilə heç kim şübhəli deyil.”

İndi də şaurma xəbərdarlığı: yeyək, yeməyək? - Diyetoloqlar deyir ki...

mayıb. Zahirən tamamilə sağlam bir insan şaurma yedikdən sonra ciddi zərər verə bilər. Bu, onun artıq asimptomatik olan diaqnozu qoyulmamış xroniki xəstəlikləri varsa mümkündür. Yaxud bakteriya yükü çox böyük olsa və orqanizm sadəcə olaraq bunun öhdəsindən gələ bilməsə, mümkündür”, - deyərək həkim bildirib.

Həkim vurğulayıb ki, şaurmanın ən təhlükəli tərkib hissəsi ətdir. Saxlama və hazırlamaq texnologiyası pozularsa, helmintoz, bakterial və viral bağırsaq infeksiyalarına səbəb ola bilər: “Pis yuyulmuş tərəvəzlərin səthində rotavirus və enterovirus infeksiyalarına səbəb olan patogenlər qala bilər. Həmçinin pis işlənmiş qidalar səbəbindən siz hepatit A virusuna (qaraciyərin iltihabi xəstəliyi) yoluxa bilərsiniz. Eyni zamanda, nəinki ərzaq məhsulları, hətta sanitariya tələblərə əməl etmədən şaurma hazırlayan işçiləri də çox vaxt təhlükəli infeksiyaların mənbəyinə çevrilir”, - həkim bildirib.

Onun sözlərinə görə, əllərə, bıçaqlara, lövhələrə düzgün qulluq edilmir: “Belə aşpazlar şaurmanı helmintlər və bağırsaq infeksiyalarının patogenləri ilə “sez” edə bilərlər. Dizenteriya, salmonelloz, şigeloz, kampilobakterioz, yersinioz. Listerioz və ya toksoplazmoza yoluxma hallarına daha az rast gəlinir, bu infeksiyalar xüsusilə hamilə qadınlar üçün təhlükəlidir. Bütün bu xəstəliklərin oxşar əlamətləri var: ürəkbulanma, qusma, ishal, qarın ağrısı, halsızlıq, bəzi hallarda isə qızdırma və kəskin respirator virus infeksiyasının əlamətləri.

Bu infeksiyalar qusma və ishal səbəbiylə susuzluğa səbəb ola bilər ki, bu da ciddi, bəzən ölümcül ağırlaşmalara səbəb ola bilər. Buna görə də, belə simptomlar görünəndə, həkimə müraciət etməlisiniz. O, dəqiq diaqnoz qoyub effektiv müalicə təyin edə biləcək, lazım gələrsə, xəstəxanaya yerləşdirə biləcək”.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda da şaurma gənclər və uşaqların sevimli qidalarındandır. Doğrudur, şükürlər olsun ki, bizdə zəhərlənmə halları qeydə alınmayıb. Amma Rusiyadakı olay da düşündürücüdür. “Şər demədən, xeyir gəlməz”.

Bəs nələrə diqqət etməli, mütəxəssislər bu barədə nə deyir? “Şaurma standartı” nə deməkdir?

Mövzu ilə bağlı qida məsələləri üzrə ekspert, kulinar Ağa Salamov “Yeni Musavat”-a danışib: “Məlum olduğu kimi, şaurma toyuq ətinə hazırlanır. Toyuq ətinə həm də döner hazırlanır. Elə yerlər var ki, şaurmanı döner əti ilə qarışdırır, lavaşda döner-şaurma hazırlayırlar. Yeni Rusiyanın Dövlət Duması anlamalıdır ki, problemin başında şaurma dayanmır. Məsələn, toyuq ki, kotlet hazırlayırsınız. Bunun üçün bizə mal əti lazımdır, təbii ki, həmin ət vaxtında vaksinasiya olunmalı, qulluq edilməli, baytar nəzarətindən keçməli, daha sonra istehsalatla verilməli, ondan qida hazırladıqda hazırlama prosesinə diqqət edilməli, gigiyenik-sanitar qaydalara əməl olunmalıdır.

qaydalara əməl olunmalıdır: “Şaurma döner kimi qidaların hazırlanmasına xüsusilə diqqət edilməlidir. İlk növbədə ət keyfiyyəti olmalıdır. Bəzən olur ki, şaumadan, dönerdən zəhərlənmə ətin keyfiyyətsiz olması ilə bağlıdır. Şaurmanın da tərkibində toyuq əti, kartof, xiyar turşusu, xaman olur, hətta sarımsaq əlavə olunur. Əgər sadalanan bu inqredientlər keyfiyyətsizdirsə, zəhərlənməyə gətirib çıxarır.

Xüsusilə mayanez ən təhlükəli qidadır. Çünki isti otaq şəraitində və ya günəş altında qalanda onun tərkibindəki maddələr aktivləşir və çox ağır zəhərlənməyə yol açır. Mayanezli salatlar belə, isti şəraitdə saxlanıldıqda və yaxud uzun müddət qaldıqda çox ağır toksikli zəhərlənmə

yə gətirib çıxara bilər.

Bəs nə zaman zəhərlənmə ölümə nəticələnir? Qida zəhərlənməsindən adətən yüngül baş ağrısı, ürəkbulanması olur. Bu zəhərlənmənin ilkin əlamətidir. Artıq təcridən qusma, ishal kimi əlamətlər baş verir və yenə də fərqi varmıyanda ağır toksinlər qana daxil olur, temperatur kəskin artır. Təcili tədbir görülməzsə, xəstənin immun sistemi zəif olarsa, artıq xəstəni xilas etmək olmur.

Bəzən olur ki, hansı məclisdə bir salattən bir neçə nəfər qəbul edir, amma bir nəfər zəhərlənir. Bu ona görədir ki, həmin şəxsin gün ərzində qəbul etdiyi qidanın tərkibindəki hansısa maddə salattən tərkibindəki mayanezlə tərs reaksiyaya girir və zəhərlənmə əmələ gəlir. Çox təəssüf ki, gənclərin ekseriyəti şaurma, döner kimi qidaları kola, digər rəngli içkilər, ayranla qəbul edir. Təsəvvür edin, əgər şaurmanın tərkibində zəhərli qidalar varsa, mayanez pisdirsə, üstəlik kola, ayran ilə qəbul edilirsə, bu zaman zəhərlənmə ağırlaşır, hətta ölüm təhlükəsi 80 faiz ola bilər”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Musavat”

Azərbaycanda dərmanlar ucuzlaşacaq

Tarif (qiymət) Şurasının dərman vasitələrinin qiymətlərinin yuxarı həddini təsdiq etməsi əhaliyə dərmanların aşağı qiymətə alınmasına imkan verəcək.

Musavat.com xəbər verir ki, Şuranın dünən keçirilən növbəti iclasında hazırkı vaxtadək təsdiq edilmiş bütün dərman vasitələrinin topdan və pərakəndə satış qiymətlərinin yuxarı hədd olaraq tətbiq edilməsi barədə qərar qəbul edilib.

Bu qərar qəbul olunanadək dərman vasitələri üçün vahid qiymət tətbiq olunurdu və bütün apteklərdə dərman vasitələri həmin vahid qiymətə satılırdı. İndi isə həmin vahid qiymətlər yuxarı hədd olaraq təsdiq edilib, yəni dərmanlar təsdiq olunmuş qiymətlərdən aşağı qiymətə satıla bilər.

Qəbul edilmiş qərar dərman vasitələrinə əlçatanlığın yaxşılaşdırılmasına, bu sahədə daha əlverişli rəqabət mühitinin yaradılmasına və əhali tərəfindən dərman vasitələrinin tənzimlənmiş qiymətlərdən aşağı qiymətə alınmasına imkan verəcək.

Tariflər dünəndən qüvvəyə minib.

Qeyd edək ki, dövlət başçısının müvafiq Fərmanı ilə “Dərman vasitələri haqqında” qanuna edilmiş dəyişikliklərlə 13 dövlət qurumunun təmsil olunduğu Tarif (qiymət) Şurasına dərman vasitələrinin topdan və pərakəndə satış qiymətlərinin yuxarı həddinin təsdiq edilməsi tapşırılmışdı.

MUSAVAT

Son səhifə

N 165 (8301) 16 sentyabr 2023

S
e
n
t
y
a
b
r

ABŞ-də 17 həkimin bacarmadığını “ChatGPT” etdi

10-dan çox həkim “əlinin arxasını yerə qoyduqdan” sonra “ChatGPT” çat-botu dördyaşlı amerikalıya düzgün diaqnoz qoya bilib. Uşağın anası çarəsizlikdən süni intellektə (AI) müraciət edib.

Uşağı 17 həkimə göstərdiyinə baxmayaraq, onların heç birinin uşağa diaqnoz qoya bilməməsi səbəbindən qadın “ChatGPT”nin köməyinə müraciət etmək qərarına gəlib. Dörd yaşlı oğlanın belində şiddətli ağrılar olub və boy artımında geriləmə müşahidə edilib. Bundan əlavə, ana uşağın bədəninin sağ və sol tərəflərinin hərəkətlərində uyğunsuzluq olduğunu və ayaqları çarpazlayaraq oturma bilmədiyini qeyd edib.

Nəhayət, həkimlərə baş çəkməkdən yorulan qadın bütün simptomları və MRT qeydlərini çat-bota daxil edib. Bir müddət sonra süni intellekt uşağın onurğa beyininin inkişafındakı patologiyasının səbəbkarının nadir nevroloji xəstəlik olan “gərgin onurğa sindromu” (“tethered cord sindrom”) adlandırılan bir xəstəliyinin olduğunu irəli sürüb.

Növbəti bir neyrocərrah ilə görüşdə ana bu fərziyyəni səsləndirib, nəticədə diaqnoz doğru olub. Amerikalı həkimlər çat-botun həqiqətən də düzgün diaqnoz qoyduğunu etiraf ediblər, lakin xəbərdarlıq ediblər ki, tam süni intellektə etibar etmək olmaz.

“OpenAI” şirkətinin “ChatGPT” proqramı və digər generativ süni intellekt məhsullarında hazırda məlum problemlər var və onlar səhv edə bilərlər”, - deyərək Amerika Tibb Assosiasiyasının prezidenti Cessi Erenfeld vurğulayıb.

Liviya pələng qatının altından yeni doğulmuş körpə çıxarılıb

Liviyanın Derna şəhərində pələng qatının altından yeni doğulmuş körpə çıxarılıb. Xoşbəxtlikdən körpə sağ olub. Hadisə şahidləri bu sevincli hadisəni lentə alaraq sosial şəbəkədə paylaşmışlar. Qeyd edək ki, “Daniel” qasırğasının yaratdığı daşqın ölkədə humanitar fəlakət yaradıb. Liviya Avropaya qaçqın axını kəskin şəkildə artı bilər.

Telefonla sakitləşdirilən uşaqlar RİSK ALTINDADIR

Tədqiqatçılar tərəfindən 3-5 yaşlı uşaqların telefon və planşetlərdən nə qədər tez-tez istifadə etdikləri ilə bağlı təhlil aparılıb. 422 uşaq və 422 valideynin təhlili nəticəsində məlum olub ki, tez-tez sakitləşmək üçün cihaz verilən uşaqlarda emosional reaksiya əlamətləri daha çox olur.

Valideynlərdən kifayət qədər diqqət görməyən uşaqlar qapalı, özünə inamsız və hətta aqressiv olurlar. Buna görə də uşaqlar ən yaxşı dost kimi elektron cihazları seçirlər. Kədərli və ya sevincli hallarını bölüşəcək birini tapa bilməyində parlaq və rəngli ekranlı telefonlarla vaxt keçirirlər. Xüsusilə inkişaf çağında olan uşaqlar telefonla çox vaxt keçirdikləri zaman gələcəkdə

həm psixoloji, həm də fiziki olaraq böyük risklərlə üzləşə bilərlər. Bu məsələdə valideynlərin rolu böyükdür.

Əgər siz telefonlarınızı uşaqlarınıza baxıcı kimi istifadə edirsinizsə, onlara böyük zərər vermiş olursunuz. Övladlarınızın çalışqan, sosial və sağlam olmasını istəyirsinizsə, onlarla daha çox söhbət etməlisiniz. Əyləncəli və maarifləndirici fəaliyyətlərlə məşğul olmalısınız.

Amerikalı futbolçu planşetə görə təyyarədə dava saldı

Təyyarə səfəri üçün oturmaq altındakı elektrik yuvasının qırılması ilə bağlı qalmaqal yaradıb və asayışı pozduğuna görə həbs edilib. Qeyd olunur ki, davakar Milli Futbol Liqasının (Amerika futbol turniri, NFL) keçmiş ulduzu Adam Cons olub.

O, planşetini enerji ilə yükləmək və oyunların yazılmasına baxmaq istədiyini bildirib. Stüardessalar onun yerini dəyişməkdən imtina etdikdə futbolçu onlarla mübahisə edib, lakin heç nəyə nail ola bilməyib. Onun davranışı təyyarə reysinin ləngiməsinə səbəb olub.

Cons hələ təyyarədə olarkən yanındakı səfərlərlə mübahisə edib. Onlar da öz növbəsində onu terrora ittiham ediblər. İdmançını təyyarədə qarşılayan polis xuliqanlıq etdiyinə görə onu həbs edib.

Axşam yeməyini gec yeyəndə xərçəng riski artır

Barselonadakı Qlobal Sağlamlıq İnstitutunun alimləri müəyyən ediblər ki, yatmadan iki saat az əvvəl axşam yeməyi yemək döş və prostat xərçəngi riskini artırır. Müəssisələr 621 prostat vəzi xərçəngi və 1205 döş xərçəngi xəstəsinin xəstəliyi ilə bağlı məlumatları təhlil ediblər.

Bundan əlavə, onlar 1321 qadın və 872 kişidən ibarət xərçəng xəstəliyinə tutulmayan kö-nüllü nəzarət qrupunu yığıblar, onlar yuxu rejimi və nə vaxt yemək yedikləri ilə bağlı sualları cavablandırdılar. Nəticədə, elm adamları yatmadan ən azı iki saat əvvəl yemək yeyənlərin, axşam yeməyindən dərhal sonra yatanlarla müqayisədə döş xərçənginə tutulma riskinin 16 faiz və prostat xərçənginə tutulma riskinin 26 faiz daha az olduğunu aşkar ediblər.

Bu təsir erkən qalxanlar və sağlam bədən çəkisini saxlamaq və çox spirt içməmək kimi standart xərçəngin qarşısının alınması qaydalarına əməl edənlərdə daha güclü olub.

Alimlərin fikrincə, döş vəzi-nin və prostatın onkoloji xəstəlikləri çox vaxt dalğalanmalar orqanizmin gündəlik ritmlərindən asılı olan müxtəlif hormonların fəaliyyəti ilə əlaqələndirilir. Buna görə gec yemək gündəlik ritmlərin pozulmasına və sonradan xərçəngə səbəb ola biləcək səbəblərdən biridir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Ən təhlükəli peşələr yangınsöndürən, kosmonavt, polis, futbolçu və balıqçıdır
- * Fil tullana bilməyən yeganə heyvandır
- * 2 milyon insan arasında yalnız bir nəfər 116 il yaşamaq şansına malikdir
- * İlbizlər üç ilədək yata bilir
- * Timsah dilini bayıra çıxara bilmir
- * ABŞ sakinləri hər gün 18 hektarlıq bir sahəni tuta biləcək qədər pilsa yeyirlər
- * Mahni bəstələməyə başlamazdan əvvəl Lüdviq van Beethoven başını soyuq suya salmış
- * Bizim qalaktikadakı ulduzları saymaq üçün ən azı 3 min il vaxt lazımdır
- * Yangınsöndürən, kosmonavt, avtoyarışçı, polis, futbolçu və balıqçı ən təhlükəli peşələr hesab edilir
- * 7-ci mərtəbədən yıxılan pişiyə nisbətən 20-ci mərtəbədən düşən pişiyin sağ qalmaq şansı daha çoxdur. Çünki təxminən 8 mərtəbə uçuqduqdan sonra pişik nə baş verdiyini anlayır və özünü hazırlayır
- * İnsanlar tanış olmayan yerə gedib çıxanda adətən sağ tərəfdən geri döndürülür. Bunu bilməyin faydası: siz qələbəlik arasına düşmək istəmirsiniz yaxud növbədə çox qalmaq istəmirsinizsə sol tərəfə meyllənin.

Qrenlandiyada üç gündür palçığa batıb qalan kruiz gəmisi xilas edildi

Qrenlandiyada bazar ertəsi günündən palçığa batıb qalan lüks kruiz gəmisi nəhayət, xilas edilib. Göyərtesində 206 səfərin və ekipaj üzvləri olan “Ocean Explorer” gəmisi Şimal-Şərqi Qrenlandiya Milli Parkı ərazisində palçığa batıb. Bir neçə cəhddən sonra Qrenlandiya tədqiqat trauleri onu çıxarmağa müvəffəq ola bilib. Gəminin sahibi olan “SunStone” şirkətindən verilən məlumata görə, gəmidə olan heç kim xəsarət almayıb. Lakin tur operatoru “Aurora Expeditions” bildirib ki, bir neçə nəfər COVID-19-a yoluxub. Danimarka Silahlı Qüvvələrinin Birgə Arktika Komandanlığı hadisə yerinə təftiş gəmisinin gələcəyini qeyd edib. “İndi gəmi və onun səfərləri limana çatdırılacaq və gəminin dibinə dəyən zərər qiymətləndiriləcək, səfərlər isə öz ölkələrinə qayıd biləcəklər”, - deyərək “SunStone”-dan bildirilib.

Sizi depressiyadan qoruyacaq 7 vərdiş

Payız daha çox depressiyaya düşmə mövsümü kimi yaddaqalır. Havaların soyuması, istirahətin bitməsi insanı depressiyaya salır. Sağlam həyat tərzini keçirərək depressiya riskinizi azalda bilərsiniz. Əhval-ruhiyyə pozğunluğu olan depressiya, həyat keyfiyyətini aşağı salan, davranışlara, duyğu və düşüncələrə mənfi təsir göstərən psixoloji bir xəstəlikdir.

Kembridc Universiteti və Çin Fudan Universitetinin tədqiqatçıları da daxil olduğu beynəlxalq qrup tərəfindən aparılan araşdırmada həyat tərzini və sağlamlıq məlumatlarını ehtiva edən 290 min insan üstündə araşdırma aparılıb. Onlardan sağlam həyat tərzini sürməyən 13 min depressiya keçirib.

7 sağlam vərdiş sizi payızda depressiyadan xilas edə bilər:

- Gecə yeddi-dəqiqə saat yatmaq.
- Sosial münasibətlərdə olmaq.
- Spirtli içki içməmək.
- Sağlam qidalanmaq.
- Daimi idman etmək.
- Siqaret çəkməmək.
- Az oturmaq.

Tədqiqatçılar bu vərdişlərin faydalarını da araşdıraraq iş-tirakçıları üç qrupa ayırıblar. İnsanların 57 faizi bu qaydalarla ən çox idman etməyə əməl edib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Sifariş: 2375

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500